రేలుచ్చి హరిదాసు నాటకము

Sl. నం: 162.

ఉలూచీ పరిణయ నాటకము

ఇది

తణుకుతాలూకా భట్లమకుటూరుగ్రామ నివాసులగు

మనపసని వెంకటరామరాజ కవిచే

రచియింపబడినది.

మొదటికూర్పు —500 ప్రతులు

కస్తూరి శివశంకర కవిగారిచే

సుదర్శన ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపబడియె.

నర్సాపురం.

1915

వెల 0-6-0

పత్రిక.

ఇచటకు సామీప్య నాటక సమాజముల వారును, మరి కొందరు నాటకరస కృతోల్లాసులును, పీఠ్రానంత వరకూ, సంత్యాప్రసోక్తమైన ప్రోజును అక్కడక్కడ సంగీతపుమట్టులును గలుగు నటుల జెప్ప వలయునని కోరగా, సంతికు ముందరే నియ్యభిప్రాయము మదీయాంత రంగంబున బొడమియుండుటచేత నేనీ నాటకము రచియించితి. నవరసజ్ఞులగు వార లిందెక్కడైననూ, నూరుగుణంబులలో నొక దోషంబుగాంచినను, చంగుప్రనకు పదియారు కళలలో నొక కళంకంబు దూష్యంబుగా నటులనే, యిదియూ దూష్యంబుగాదని యూహింతురుగాక- తదితర జనులెట్లున్ననూ, హృదయకాఠిన్యము లేక సిరసానహించు వాడను. యిందుల కొందరు, హాషిఁంచని వారలందరూ రసహీను లేనాయని యూగ్రహింతు రేమో- ఔననియనుటకు నేసమర్థుండ గానుగాని, పండితులు పరనిందశాయరని పెద్దలు వక్కాణింతురు-

ఆంధ్రరంగస్థలమందలి సుప్రసిద్ధ నట శేఖరులును, వై. యన్. కే. వి. నాటక సమాజాధ్యక్షులును, సుదర్శినీ పత్రికకు సహాయ సంపాదకులును, నాకత్యంత మిత్రులును, నగు శ్రీయుత బొమ్మగంటి కృష్ణమూర్తిగారి నాటకమును ప్రదర్శనానుకూలముగ నుండునటుల సంస్కరించి, త్వరలో ముద్రింపజేసి నాకు సహాయమొసంగినందులకు వారికి నాకృతజ్ఞతాపూర్వక వందనము లర్పించుచున్నాడను-

భట్లమకుటూరు, పొలమూరు పోష్టు, తణుకు తా॥ కృష్ణా.
24—6—1915 సం॥రం

ఇట్లు
భాషా సేవకుడు
జినపనీని వెంకటాప్రమరాజు

—ఈ నాటకమునందు వచ్చు పాత్రలు—

అర్జునుడు— పాండురాజు కుమారుడు.

విశారదుడు— అర్జునుని ముఖ్యస్నేహితుడు

యోగిని— చంద్రరేఖయను ఉలూచి యగ్ర చెలికత్తె.

బ్రాహ్మణుడు— తపశ్శాలి.

చోరులు— దొంగతనముచే బ్రతుకువారు.

ధర్మరాజు— అర్జునుని అన్నగారు.

మంత్రులు— ధర్మరాజునకు హితవు చెప్పువారు.

—స్త్రీలు.—

ఉలూచి— సర్పరాజు కూతురు.

చంద్రరేఖ— ఉలూచి పెద్దచెలికత్తె.

సుగుణవతి— రెండవ చెలికత్తె.

మీనాక్షి— ఉలూచి మూడవ చెలికత్తె.

శుద్ధపత్రిక

ఈగ్రంథము జదువువారీ శుద్ధపత్రికనుబట్టి తప్పులను సవరించుకొని చదువుకొనునది.

పుట.	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
8	8	త	తమ్మి
8	10	బాందు	బాంధు
9	8	సీఫు	కీఫు
15	16	పదహారు వన్నె బంగారమువలె	యింద్రనీల మువలె
15	17	నల్లబారి	తెల్లబారి
26	14	లేను	లేదు
30	3	దెందం	డెందం
34	1	మాన	మాస
35	19	బడచు	బదుచు
37	7	హరికట్టి	అరికట్టి
40	9	సూనుడ	సూనుడు
41	13	పదును	వదును

పుట.	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
41	14	లేచి	లేసి
42	8	తిరుగు	దిరుగు
44	8	దప్పుకా	దప్పులా
45	6	తెలుసు	దెలుసు
47	5	పది	బది
50	7	చేసెద	సేసెద
50	12	నేనుం	నేను
51	13	పులక	బులక
52	3	చిల్క	సిల్క
53	2	వృద్ధుడగుటకును	వృద్ధుడగుటను
55	14	లోర్తు	లోర్తున్
62	9	చినే	చిషే
64	1	కూర్చుండ	గూర్చుండ
65	2	చిలక	జిలక.

ఉలూచీపరిణయనాటకము.

నాంది

శా॥ శ్రీలక్ష్మీకుచసారసంబుల పయిం జెల్వొప్పగానిచ్చలు
న్రోలంబద్వయమో యనా ననుభ్రమ్యన్నాప్రింపహర్షంబున
న్గ్రాలుల్గా వెడి నిత్యుడాద్యుడు హృషీకేశుండు కారుణ్యసు
స్ఫీలుండై సభవారి బ్రోచు నధిక శ్రీసంపదోత్కర్షంబుగన్॥

సూత్ర — (తెరవంకజూచి) ఓయీ పారిపార్శ్వకా! మీ యలంకారము పూర్ణంబయ్యెనేని నీవొక్కసారి యిటు రమ్ము-

నటుడు — యిదిగో, వచ్చినాడనేను సెలవు-

సూత్ర — నేటిరాత్రి వీరలసేమా మనమానందింపజేతుమని- యీసభాసదులందరును- మన నాట్యశాలను జేర్చి- దయచేసినారు- వీరలందరకుపూడ- వృత్రాసురుని కోడి విష్ణువుని ప్రాణరక్షణచేయుమని ప్రార్థించి-యూ

భగవంతుండేమియానతిచ్చునోయని- యాలోచించెడి య నుమిషులవలె- ననిమిషులై- మనవంక నెట్లు వీక్షింపుచు న్నారో చూడుము-యిదియు మనలగురించియె-యేమన-ని ది నూతననాటకమనియు మృదుమధుర శైలి గలదనియు-పు రాసనమునుంచి- సకలవిద్యావిశారదులగు- భట్టురాజ వం శజప్రణీతంబనియు మనమిదివరకే తెలియజేసినాము-గను క నాలస్యముశాయక-నీ వులూచీపరిణయ నాటకరత్నమును పక్రమించి- యీ సభ్యులనానందింపజేతము-

నటు——బాగు బాగు! నెంతచుల్కనగా సెలవిచ్చితి రి- సరిగా నోట- మాట- రాని మనబోటుల వీరా మేటి వి ద్వాంసుల- నెట్లు రంజింపజేయనోపుదుము-

సూత్రి——నీవట్లు వెరువనక్కరలేదు- యీ మహా గుణులకు తనయులపై ప్రేమాతిశయముచే వారు బల్కెడి పల్కుల తప్పులున్ననూ- గాన్పించనటుల- యీనూతననా టకమార్ధవంబు ముందు- మనచేతగాని మాటలు-వీరి హృ దయగోచరమగునా-

నటు——యిది సరిగాని- యిక్కవిసింహుని నామా దు- లెవ్వి-

సూత్రి——ఓయీ స్థాపకా- షోడశసుగంధవృత్త మాలయను. హరిస్తవము——ఉత్పల——

ఉ॥ శ్రీ ఖణతీనివాసమగు జిన్నవివంశజుడన్ సుకీర్తిసం దీపితసుబ్బరాట్ప్రియసతీమణిబుచ్చమకూర్మిపుత్రుడన్ నేపటుకబ్బమందు బహునేర్పరినారుపభట్టువంశల క్ష్మీపతిరాజను గ్రహముచే మనువాడను వెంకటాఖ్యుడన్॥

అను పద్యములో- వారియింటిపేరు జిననసీని వారనిన్ని తండ్రి సుబ్బరాజు-తల్లి బుచ్చమాంబ-తనపేరు వెంకటాద్రి మరాజు అనిన్ని తన మేనమామయగు అరుమభట్టు లక్ష్మి పతిరాజుచేత తామందరు రక్షింపబడితిమనిన్ని యిక నొక పద్యమందు భట్టుమకుటూరి నివాసుడననిన్ని వ్రాసుకొనుట నీకింకనూ తెలియదా?

నటు:—(స్మృతినభినయించి) ఆహా! మరచితినిగాని యీాయన కేక గర్భజనకు లేమైననూ గలరా?

సూత్ర—బాగుబాగు! వీరరాజనెడి యగ్రజుండును పద్మరాజనే యనుజన్ముండును గలరు-

నటు—వారలేమైననూ ప్రసిద్ధులా యప్రసిద్ధులా.

సూత్ర—చాలుచాలు నీదగ్రజుండు భీమబలుండును కృషిశాస్త్ర నేర్పరియు అను జన్ముడు దిట్టమగు ప్రాణికుండును. వీరలే గాక వీరి సాంప్రదాయకులందరునూ నామకులుగాని యనామకులుగారు-

నటు—బాగుబాగు! యిక నొకపద్యము తెలివిచ్చితిరే- యదికూడ నాకణీంపవలెనని మదీయాంతరంగం బుబ్బిలూగుచున్నయది గావున ననుగ్రహింప వేడెద-

సూత్ర—నాకును సంతోషమే యిందులకింతగా ప్రార్థింపవలెనా వినుము—

కం॥ సుకవిల్హాణపురవిహారుఁడ।
నకలంకవు భట్టుకులుఁడ ననునేను వారి।
సుకవిజన ప్రియదంబుగ।
నొక షోడశ మూల కృతిగ నొనగితి గొనుమా॥

నటు—శాభాష్! యీకవి యీనాటకమొక్క-టేనా యింకా గ్రంథాదులేవిన్నైన రచియించెనా?

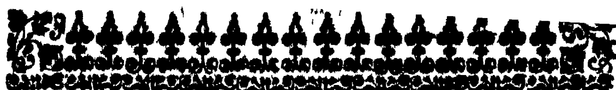
సూత్ర—అయ్యో! అలంకార సాంద్రమగు కొం-డలరాయవిలాపమును సుదర్శనచరిత్రమును శ్లేషకావ్యము-ను సావిత్రోపాఖ్యానము హరికథయు యీశ్వర శతక-ము వేశ్యాభరణమను జావళీలు మొదలగు గ్రంథములు చే-సినారు. యెంతో వయస్సా! అన్ని యిరువయ్యి సంవత్సరము-లుండునేమొ—

నటు—సరిసరి అలాగునా? అది సరిగాని వీరు బా-హుదిత్రములగు యీమాటలతో ప్రస్తుతకార్యమును మ-రచితిరి—

సూత్ర—ఓ ప్రియా సభవారు త్వరపడుచున్నా-రు గాన శీఘ్రమే పోయి యీనాటక మూలంబున సభారంజ-కయత్నము చేయుదముకమ్ము—

(యిద్దరును నిష్క్రమించుచున్నారు.)

యిది ప్రస్తావన.

ఉలూచీపరిణయనాటకము.

ప్రథమాంకము

రంగము—ఇంద్రప్రస్థము

(అర్జునుడును విశారదుడును బ్రవేశించుచున్నారు.)

అర్జు—(విశారదునివంక జూచి) విశారదా! నాకిద్దినంబున నెద్దియుఁ దోచకున్నయది.

విశా—బృందారకాధిపనందనా యెందుచేత?

అర్జు—కందర్పజనకుఁడగు దేవకీనందనుని బొందు దశవాసరంబులనుంచి పొందకుండుటచే

విశా—యిందుల కేమి చేయుదము.

అర్జు—విశారదా! మన డెందానందులగు నెచ్చెలి బృందంబులఁగ్గొని యుద్యానంబునకుఁబని. యిచ్చకొలంది యందందుల ముచ్చటించివత్తముఁ గాన పొందుకాండ్రనుబిలువుము.

విశా—రాజా మహాప్రసాదము (అని నిష్క్రమించుచున్నాడు)

(విశారదుడు మరికొందరు చెలికాండ్రు బ్రవేసించుచు న్నారు)

విశా—రాజశేఖరా! భవదాజ్ఞానువర్తులైండనై చెలికాండ్రగొనివచ్చితి.

అర్జు—మహాసంతోషము. ౧౦।

ఉ॥ ఓసఖులార నామనము, నొక్క మనోహరముండిమిమ్ము దీసుకురమ్మటంచతని, దీవ్రమె పంపితిమద్వనంబున। న్యాసురలీల నాటలును, బాటలు వాడిదగన్విహారముం। జేసి బిరాననచ్చెదము, శీఘ్రమెరండు ముదంబుతోడు

చెలికాడు— (తన్॥)

కం॥ ఓరాజ మీాయనుజ్ఞకు।
మారాడెదమయ్య మేము, మాతో మీారల్।
యూరక చెప్పగవలెనా।
గోరిక వేంచేయుడయ్య, కోమలదేహా॥

రంగము వుద్యానవనము

(అర్జునుడును విశారదుడును చెలికాండ్రును బ్రవేసించుచు న్నారు)

అర్జు—(చెలికాండ్రవంకజూచి) విశారదా! యీా వనవైభవంబున్గన నా మనంబున ఘనంబగు ప్రమదంబు జనించుచున్నయది. ఆహా! యీా కీర శారిక మయూర మరాళ కోవెల కలరవ కపోతంబుల సంకులధ్వని నాహృత్పంకజంబుగలంచుచుండెగదా-

విశా——ధనంజయా! మనమనంబులు గలంచుటాకఁ ఘనంబగువింతా! కామ క్రోధ లోభ మోహ మద మాత్సర్యాది వికారంబులను తనయుదారాదులను విడచి వనని నమచిత్తులైన మునిపుంగవులే గలంగుదురు మన మనమెంత?

ఉ॥ ముందరజూడు పార్థ యదె మోదము చే నిటు లేగుదెంచునీ
జందముజూచి నీగురుడు సక్క-గయాకసవీథిపైనియా
నందమలర్పదీపముల నద్భుతశక్తినమర్చినాయనే
నందియముద్భవించు నహా సంపెగ పువ్వుల జూడుమిత్రమా

కీరవాహనుండు మీరి వారిజాక్షులపై దండెత్తుతరి చేరువనుంచిన పిరంగిగుండులాయను గోరిక బొడము చున్న నారింజపండులును భూరుహంబులను గీరులు తీరని కోపంబుల నారాచంబులగొని శరీరంబుల దూరసేసుకొన రుధిరము బారి చిన్నచిన్న క్షతములాయను కోరిక బొడముచున్న మోదుగుపువ్వుల చారును పంకజాక్షుని పుత్రుండు శంకరుని జయించు బింకంబున విసర లోనికిం జని రక్తపంకంబున మునింగి తిరిగి వచ్చు తరి మేనిపైగల విభూడి నింకించ్చెనాయను శంకదోచుచున్న కేతకీకుసుమదళంబులా జూడుము

అర్జు——ఆహా! యెంత మనోహారముగానున్న వి-
చ॥ గనుమువిశారదాయి చట కామునిబారికినోర్వ లేకయా
వనితయనేక భంగులను వాంచనుగుందుచునుండె వేగమే

చనుమని పొన్నవృతువిటుఁ జయ్యానలాగెడు తార్పుకత్తెయా
యశి మదిదోచుచున్నదదె యందపుతీగను జూడు నచ్చెలీ॥

రాగం— జంఝూటి— తాళం— యేకతాళం

పః ఆరామమును గాంచవిశారద। యద్భుతమొదవుసుమీ।
అహాహా! యద్భుతమొదవుసుమీ।। ధారుణీల। తాఁ
గినల్పు తాంబూళ। ద్యుతియన్॥ ఆర॥

(౨) కమ్మనిబూగుత్తుల పైతేటులు। జుమ్మనిమ్రోయుటలా।
తళరుని రవమ్మటంచు। నగబిల్చువిధమ్మునుండె॥ఆ॥

(౩) కోకోయనుచును రొదచేసెడియా। కోవెలతతిజూడన్॥
శాకశానా నాదమ్మైన। బాంధవులుగా నుందురే ॥ఆ॥

సఖా! యీకాసరోవరంబు పరిమళయుక్తంబులగు పద్మములకు శరణమై యిరవందుచు నలుదిక్కుల తరుచ్ఛాయలచే జైత్రవైశాఖమాసంబులందైన చలిపుట్టించగల సామర్థ్యంబుగల్గియున్నదిగదా! బళే! దీనిజూచుటచే నాడెందంబు గోవిందునితో విహరించు నప్పటికంటె యానందంబు నొందుచున్నయది.

విశా— రాజశేఖరా! యీచారువనం బెంతకాలంబు జూచినను వింతగానే గాన్పించు గాన యీసురపొన్నల చెంతకు చేరి కించత్కాలము విశ్రమింతము వేంచేయుండు—

అజా— అటులనే పోదము (అని నిష్క్రమించుచున్నారు.)

(యోగిని ప్రవేశించుచున్నది.)

యోగిని—(అర్జునునినగ్గరకు పోయి) శ్రీరస్తు. శుభమస్తు. దీర్ఘాయుష్మాన్భవ. ప్రియసిద్ధిరస్తు.

అర్జున—(లేచి) తాపసీ! యీ శిలాగ్రముపై గూర్చుండుము.

దండము -

సీ॥ శ్రీమహాయోగిరాల జన్మపోదధి దాటినపుణ్యరాల్ని
ష్కామ తపోరాల బ్రహ్మజ్ఞానము గాంచగజాలిన యనుభవరాల యో
గాభ్యాసనిపుణవచ్చితి వనుచు గమ్యావసానంబును మేము మిక్కిలీ
కోమలి పావనంబుగనుచు కన్నదినంబాయె మేలన్నకన్॥

మహాపాత్రురాలా! యెచ్చటనుండి యిచ్చటికి వచ్చితిరో సెలవి
యుండుగా ప్రార్థించుచుంటిని.

యోగిని—గీ॥ నాగలోకంబునుండి యేకగుదెంచు
చున్న దానయ్య యుటనో తపస్వి నాంత
జూచివచ్చితి పార్థివ సంపదమర
సికు రాజకీ తగునుమ్ము లోకవినుత॥

అర్జున—యేమేమీ.

కం॥ శ్రీవరానందముగా నా
కువలయనేత్రికి నిగళ్ళు కోమలమును మా
ధవు భక్తురాల శీఘ్రమె
దపిలి యొగించెల్లవమ్మ దయతో మాకున్॥

యోగిని.—

సీ॥ కాకతీరిన మేల్మి • కాంచనతుల్యంబు
ఆహా లలామ • గేహంబు డంబు।
భళిర యీపత్ఫల్ల • పంకజంబుల మీరు
లేమ బింకంపు పా • లిళ్ల సౌరు।
లాకార రాకాసు • ధాంశుతో జోడల్మి
కాంతామతల్లి ము • ఖంబు కల్మి।
యిలనవచిగురుటా • కుల సౌష్ఠమును గేరు
తరళాక్షి మృదుపద • ద్వయము తీరు॥

గీ॥ కానుసింహంబు గన్నులు • గలువ రేకు
లర్జునా యేమి చెప్పుదు • నతివ సొబగు
ధారుణీస్థలి లేరామి • తారిసములు
నారిగాదది మర్త్య చేక • తారిగాని॥

అర్జు—యోగినీ! యామాతంగ గామి నెవ్వనిగూతురై యుండును?

యోగి—బిడౌజనందన! అయిరావత కులోద్భవుండగు ధృతరాష్ట్రుని పుత్రిక-

అర్జు-సిద్ధురాలా! యాతొయ్యలి నామంబెయ్యది?

యోగిని—విజయా! వులూచి యను పేరుచే నలుదిక్కుల ప్రఖ్యాతిగాంచె నిందుకులాబ్ధి చంద్రమా! యామందగామినికిని నీకును బొందుగల్గిన కందర్పరతీ దేవుల

క్రిందుచేసి ప్రసిద్ధి నొందజాలుదురు. హాయిహాయి. చందనబొమ్మరెయో మరుని సాయకమోయని డెందంబున సందియంబుగల్గు యీసుందరికి మిన్నలెందును గానరారు-

అజ—యోగినీ! యీ కమలనేత్రికి సముత్తెందును లేరని వక్కాణించితివి. దమయంతికన్ననూ నెక్కుడా యేమి-

యోగిని—

కళ్యాణి— ఆట —

కలువకంటికి తుల్యలీభువి। గల్గు స్త్రీలలో లేగహా।
పలుకువెలదుకమగనికైనను। భారమౌవినుతింపనూ॥
౨ యిందువదన మరేంద్రపురిగల। మందయానలకన్నదా।
నందగత్తె నిగీర్తి జెందెను। జంద్రవంశజయెందునూ॥
౩ నీకుదానికి బొందుగల్గిన। లోకమందరు మెచ్చునో। బాకశాసన బుత్రియిందుల। బద్ధమేమియు లేదుమీ॥

రాజా! నల్లచీమల చాలు జోలు బాలికామణి యీరును ఫుల్లారవిందంబుల నుల్లఘించు పల్లవాధరి పాదయుగళంబును సంపెంగపువ్వుల సరకుగొనని యించుబోడినాసికయును గువ్వలనుజూచి హేళనభావంబున నవ్వసాగుయీ జవ్వనికుచయుగ్మంబును కుందంబులు తమకందంబునకు సరిగావని నిందించుచున్న యిందు ముఖరదనంబులును కుముదబాంధవుండు తమకు సమముగాడని నిరసించు యీ కామినివౌ

మును ఆహా రాజశేఖరా! యీభూమియందు కామినీకా మ్యామలభించువాని భాగ్యమేమనిచెప్పుదు కానిముర భగవదనుగ్రహమున్నదో ధనంజయా, సేవచేయుచున్నదాన(అని నిష్క్రమించుచున్నది.)

అర్జు—(తనలో)ఆహా! యట్టి యింతితో కలసి కేలిగూడని జన్మంబంతయు వృథాయై తోచుచున్నది. అయ్యయ్యో! వ్యాగయాము కుదురదయ్యె యీ మరువిక రంబులా చెలికాంచెను దలిసి నేని సగుబాట్లపని గాన కొంచెము దూరముకేగద (అని నిష్క్రమించుచున్నాడు)

సీ॥ చేడెసతో పొందు గూడ లేకుండిన
జన్మమేలను బంధు జనము లేల।
వరాత్రినియధరసోత్స్న పానమబ్బకయున్న
స్థిరలేలమంత్రికే సరులు నేల।
కాంతరో సిసువేట్ల కౌగిలించకయున్న
భోజనం జేలను భోగి మేల।
కలికిసికుచగిరుల్ కరములకవారని
బాణిమేలను రాద్య పాలనేల।
గీ॥ మక్కువిదేరనిన్నునా యక్కుజేర్చి
మెత్తసజ్జనుబన్నుండి చిత్తమలర।
నకటమరు కేళిదేలిలో లాడకున్న
లోకమేలను సుతపత్ని నీకమేల॥

ఆహా! కన్నియా! నీపేరు నే విన్నది మొదలు నాహృదయంబు నీ కుచహేమగిన్నెలపైనె నివాసంబుగా నున్నది గదా! నాకెన్నడైనను గాన్పింతువా లేదు లేదు. నావంటి వానికా! యెన్ని నోములు నోచిన వానికి నీవంటి సన్నుతాంగి లభించుట-

సీ॥ కోకోయటంచును ♦ గోవెలగూయగా
కలికిపిల్చితివంచు ♦ నులికిపడితి।
నాలోలపల్లవం ♦ బాలోకనము సేసి
కాంతకై సన్నంచు ♦ భ్రాంతిపడితి।
సతిసుందరంబైన ♦ యతను నే వీక్షించి
భామ నీ వేయంచు ♦ భ్రమను గాంటి।
పోలుపారవికసించు ♦ పుష్పగుచ్ఛంబు గాంచి।
పంతిసీ చనులంచు ♦ బట్టఁబోతి।
గీ॥ గతిసమిడనాడి గవ్వంత ♦ కరుణబూను
మింత మోహంబుతో నుంటి ♦ పంతమేమి॥
జాగు సేయంగబోకవే ♦ వేగవచ్చి
సన్నుమన్నించు కూర్మితో ♦ సన్నుతాంగి॥

బేహాగ్ రాగం—— ఆది—— తాళం

సిరిగామిని నీమనసును। గఠినమూనకే।
యీ తరిదరిశనమివ్వకున్న। దాళజాలనే॥

2 తరళాక్షిరో నీపై మది। దగిలియున్నదే।
సరగున వేంచేసి। నన్నుగరుణనేలవే॥

3 మదికుదరక నీకై నే। నెదురుచూచుచు।
ముదితాయిట। తిరుగుచుంటి। ముద్దులియ్యవే॥

ఔరౌరా! మారుండు క్రూరుండై యొకసారసపత్రింబు ను బెఱికి నేతుపున మిక్కుటమైన ధారపోసి సారంగంబును నారిగాబూని చెఱుకును విల్లుగాగొని కీరవాహనుండై గోరువంకలను సేనతో కదనమున కేగుదేరి మీఱి నేరమెన్నక నారాచంబు నాయెద దూరనేసిపోయె. అయ్యయో! యెట్లు తాళుదు? యీకంతునట్లుండనిమ్ము యింతవరకు గొంతు గోతలమారియగు యీ వసంతుడే పొంతనున్నవాడు అకటా! యీ మోహబాధ యెంతనిసహింతు-

సీ॥ తరులారవనమత్త కరులారనావెత
దెల్పుడాకాంతతో తేటపడగ।
లతలారబర్హిణ తతులారవేగమే
నాగతిజెప్పరే భోగిసుతకు।
పన్నగవరులార పాలశకునులార
నాస్థితిదెల్పరే నాతితోడ।
కలరవగములార ఖంజరీటములార
నాచిహ్నదెల్పుడు లూచితోడ।

గీ॥ గరుడ కోకిలశుక బక । కాక ఘూక।
శ్యేన చెటక మరాళాది । శ్రేణులార
వృషభ భల్లూక గోకర్ణ । మృగములార
నాదువలపంత దెల్పుడా । నాతితోడ॥

(విశారదుడు ప్రవేశించి తనలో)

విశా—అహా! యీ యింద్రనందనుండు కందర్పు బారిబడి యందందుల తిరుగుచున్నటుల తోచుచున్నయది గాన నీచెలికాండ్రవనిన పంబున నీట్కాల్పి నేనతని పలికించి హితవుబోధించివారించెద (అని అర్జునుని సాన్నిధ్యముంజేరి ప్రకాశముగా)

గీ॥ యిందు వంశజయొంటరి । నిట్టులిందు।
గుంద నేటికి యలసట । జెంద నేల
పిలచినను మారుపలుక వు । పిచ్చివాని
పగిదినటునిటు చూచెదు । పాండుతనయ॥

రాజా! వనజవైరిని దిరస్కరించు వదనంబు వాడుటకును వదహారవవన్నె బంగారమువలె పొదలుచుండెడి సతమలదేహంబు నల్లబారి స్వేదంబుతో గూడుటకును గారణంబేమి? అకటకటా-

సీ॥ రాజునై జనియించి । రమ్యంబుగా నేల
భూమిలేదని చింత । బూనినావ।

మగవానినై పుట్టి • పగతుల నిర్జింప
శక్తి లేదని గుండ • సాగినావ।
యెవ్వనగాలాన • బువ్వాలు కేళికి
మగువలు లేరని • వగచినావ।
యుత్సాహముకొలంది • నుంచుకో సామర్థ్యములు
లేవని మనువిచా • రించినావ।
గీ॥ యేమి తక్కువ చేతను • గోపలాంగి।
ధైర్యమిడ నాడి యుత్సాహ • దైన్యమూని
దిరుగుటకు కారణం బేమి • తేటపడగ
జెప్పు నేడిప్పు నాతోను • శీఘ్రముగను॥

ఉలూ — విశారదా! లోకమునిజమ్ముగా నేమియునో గ్గున్నది నా మానసంబు యోగినిచెప్పిన కామినిపదంగి కాముబాణంబులోనై యీ శోషణసమున గుందుచుండిన నాకా గుణవావమాన్సాతో నా కామంబు దెల్పి సేసుకొన నేల సామర్థ్యంబుగలవారెవ్వరు-

విశా — సుందరిసుందనా!

గీ॥ యింతమాత్రి ప్రసక్తికై • చింతనొంద।
తగదు నీవంటి పురుషులు • ధైర్యమించి
నిముసమును గానిన చ్చెద • నీరజాక్షి
దిగులుపొందకు నీమది • దేవవినుత॥

రాజకుల విభూషణా! ఘోరవైరుల దునుమాడి ముల్లోకంబుల పేరుగాంచిన వీరుండవే- యిట్టి నీరసపుకార్యంబునకీతీరునఁ దిగులొందనేల? చాలుచాలు. నీమనంబునఁగల కోర్కెను దీర్చుటకు భారంబునాది. గాన, పురంబున కేగి ఖేదంబువిడచి సౌధంబున హంసతూలికా తల్పంబున శయనించుము. పోదమురమ్ము

(అని నిష్క్రమించుచున్నారు)

ఉలూచీపరిణయ నాటకము.

ద్వితీయాంకము

అజు—(నిద్రనభినయించి) హా కాంత! హా కాంత! (అని అటునిటు జూచును) ఔరౌరా! ఆత్రేయజాక్షి! యిప్పుడు నాచేయి పట్టుకులాగి మరల నెటు పోయెనో గదా ఆహా! యేమి యాశ్చర్యము. కాదుకాదు నన్ను వెరపించవలెనని యేమరుగునో డాగియుండవచ్చును-

(తెరలో)

బ్రాహ్మ—ఒరే ఓగ్రే, దౌర్భాగ్యులార! హా మధేనువురో, హా మధేనువురో, మీకు దండమైన పెడుతాను యివ్వండి సుమా! యివ్వండిసుమా బ్రాహ్మణసొమ్ము నపహరిస్తే చస్తారు దౌర్భాగ్యులారా! (అని జంధ్యాలు పెరుకొ్కొ బోవును.)

సీ॥ హా దైవమాయింత • యర్థరాత్రింబున
నన్ను రక్షించెడి • నాథుడెవడు!

మాట్లాడకుండిన మఖసూను లేకట్టి
యజ్ఞంబు సాగ బోదకట కర్మ।
కువలయంబున నృపశ్రేష్ఠులన్నింటిలో
నాయావదాన్యక వల్లా ముకుంద।
యెచ్చటిదౌర్భాగ్య మ్పుచ్చెనో యెంచి
నాకొంపతీసిరి లోకవేద్య।
గీ॥ యేమిచేయుదునయ్య శ్రీరామరామ।
నన్ను జంపుకుపోయిన నాయున్నిపాట్లు
లేకపోనేమి చేయుదిరేయివేళ
నీవెదిక్కయనను బ్రోవదేవవినుత॥

అజ—(తనలో) ఆహా! యీరాత్రివేళ విప్రుండెవఁడో విలపించుచున్నవాఁడు యీరోదన నాకర్ణంబులఁబడి యూరకుండుట క్షత్రియధర్మంబుగాదు- (ప్రకాశముగా) అరే ద్వారికా! యీరోదనంబు జేసెడి భూదేవుని నాసముఖంబునకుఁ దోడ్కొని రమ్ము.

ద్వా—రాజా! మహాప్రసాదము.

(నిష్క్రమించుచున్నాడు)

ద్వా—ఓ భూసురోత్తమా! (అని పిలచును)

బ్రాహ్మ—యెవరువారు యెవరువారు? (అని ముఖముమీద చేతులుంచుకొనును)

దౌవా—యెవ్వరైతే నేమికాని విప్రవర్యా! ధనంజ యుండు మిమ్ము బ్రజ్ఞ పరికించోట్కాని రమ్మని యానతి చ్చెగాన రమ్ము పోవుదము.

బ్రాహ్మ—అర్జునుడే రమ్మంటే సేనదృష్ట వంతు డనే నడు నాయనా. (నిష్క్రమించుచున్నారు)

అర్జు— (లేచి) భూదేవుడా ! నీవు రోదనంబుచే యుటకు కారణంబేమో వక్కాణింపుము?

బ్రాహ్మ—వాసవీ!దోసకారులగు చోరులు నాక్రతుధేనువును మ్రుచ్చిలి దీసుకొనిపోవుచున్న నే జూచి యనేకవిధంబుల ప్రార్థన జేసినప్పటికీ విడువకే తెంచుచున్నవారు గాన నామనవి విని వేగచని వారలఖూరిగొని నాయావు నునాకొసంగుము. అర్జునా! జితదుర్జనా! (అనియేడ్చును)

అర్జు—ద్విజవర్యా! వెరవకుండు నీధేనువును దెచ్చి యిచ్చెద (అని నిష్క్రమించుచున్నాడు)

చోరు—(తనలో) అరే! పవమానవేగంబున బాధిజవేంద్రుడెవడో మనల బట్టనుద్యుక్తుండైవచ్చుచున్నాడు. నీవు జరావస్థచేపరుగిడజాలవు గాన యీ ఖరవేరచెట్లలో డాగుము(అని తనలో)దైవమా!వీనిని జూడ రణశూరునివలె గాన్పించుచుండె నైనను బారిపోవుట పనిగాదు. కొంచము ప్రగల్భ్యంబు జూపెద.

అర్జు—

శా॥యేరా యెవ్వడ వింత రాత్రి నిభయంబై పాటి పాటింపకన్।
భోరున్ విప్రుని హోమధేనువునుగొంపోయ్యేవు చీదుర్మతీ
వీరుండర్జునుడంచు బల్కు పలుకుల్ విన్నావొ లేదో కదా
నారాచమ్ముల పాలుగాక మొదవు న్నాకిచ్చిపోపొమ్మురా॥

అర్జు—(యెదటకువచ్చి)

జంజూటి— అది— తాళం

నిలు నిలు నిలు పారిపోక। నీచవర్తనా।
నీచవర్తనా। నీచవర్తనా॥ని॥
చలమున బదునగు। ములుకుల చేని।
న్నిలబడవై చెద। నిచ్చటనీ।
తులువపనులు। సాగవునా। బలము నూడు। ఖలుడ నిలచి॥ని

చోరు—

పారిపోనురార నీదు। పౌరుష మేమో।
పౌరుష మేమో। పౌరుష మేమో। ॥పా॥
ధీరుని బగిదియు। సారెసారెకును।
గారులు పేల్రిలక। చేరుమునీ।
బీర మెంతో జూడక నే। బారిపోను రార క్రూర॥పా॥

అర్జు—

జడుపేమియు లేక నిట్టి నడురాతిరిని।
బుడమి దేవులను। ఝుడుములు పెట్టుట।

నడవడిగాదని। దడయకను।
గడగిఖోము తొడుకుబట్టి। వడిగా పరుగిడుదువా॥ని॥

చోరు—
పరుగిడకుండా నన్నిట। పట్టుకుందువా
కరమున గల। యీ ఖడ్గము చేయమా।
పురకంపియు నేబోయెదరా। తెరవుబట్టి
నుగునాతో। దురము సేయ। భరముగా॥పా॥

అర్జు—
మనమణంతునీకీతిని। వదరుచుంటివా।
కదనమునందున। యెదిరిచినాతో।
బెదరక నిలచిన। బీరము గా।
మునముతోడ। పదును శరము। నెదనాటించి। తిదుగా నూడు॥ని॥

చోరు—
పారమైనవాడవైతె। రారవేగమె।
చోరులయెదుటకు। చొరబడివచ్చితే।
కాలునిబురి బహు చేరువురా।
పాపోర। పోర లేవు। చేరుపురము శీఘ్రమే॥పా॥

అర్జు—అరే మరాత్మ! ధేనువును విడచి నీప్రాణంబు సుగా మకొనిబొమ్ము- లేనిచో నీమరణంబునిశ్చయమని నమ్ము

చోరు—రాజకులాధమా! వట్టిమాటల ప్రయోజనంబేమి? నన్ను నీవును నిన్ను నేనును బట్టుకొనిన వాగుట్టు గ

ట్టిగా తెలసును నాన శూరుడవైన రారాచూతము—

అజ—ధృవకోకిలవృత్తం

సురలుగిన్నెరగుహ్యకాసుర సూరులైనను బోరగా।
తరముగాకను బారిపోయిరి దాచుకోతవప్రాణముల్॥

చోరు—ధృవకోకిల వృత్తము

యిటుల మాటలు సెప్పినందున యేమిలాభముగల్గునీ।
పటిమచూపిన మెచ్చినేసల పారునావునోసంగెదన్॥

అజ—

స్థిరము నేటిదినంబునందొక తీవ్రఖడ్గము చేతనిన్।
పగిశేపుత్రిపురంబు జేర్చెద ధైర్యమీడకనిల్వరా॥

చోరు—

దిటముబూని మనంబునిష్టపు దేవతాళిని వేడుకో।
కటికిచీకటివేళనిన్నిట కత్తికిన్బలియిచ్చెదన్॥

అజ—పంచచామర

ఒరేయు రేయటంచు నిట్టు లొక్కకితిపేరిలెదా।
దురాత్మజాలిబూనియింత దూరమూరకుంటిరా।
ధరాతలంబునన్ శిరంబు ధైర్యముప్పదృంచెదన్।
బరాకులేక కాసుకోర బాణముచ్చుకూరుడా॥

చోరు—పంచచామర

పరాకులేదుగాని వట్టి పౌరుషానికేమిలే।
నిరంతరంబు దొంగవృత్తి నేర్పుగల్గియుండినే।

పరాజితారి వీరుడంచు॥పాటి కెక్కినాడనీ।
పురంబుతో ప్రవబట్టి వేగ॥ఘోరచావ నేటికిన్॥

అర్జు—దురాత్మా! నిన్ను దృంచక విడుచుటే దోషంబుగాన చరాలున నీశిరంబు ధరణికింగూలనేసెద చూడుము (అని జుట్టుపట్టుకొని)

సుగంధివృత్తము—

వేరువకిటుల బ్రేలుచున్న॥విడతు నాదురాత్మనీ।
తరముగాదు నన్ను గెల్వ॥దర్పముడిగి నిల్వనా।
కరమునున్న ఖడ్గమున న॥గ్రిక్కున న్ధరాస్థలిన్।
శిరము వ్రాలి పడగ ద్రుంతు॥సిద్ధమిదుగొ చూడరా॥

అర్జు—(కత్తి విసరును) చోరు—(భూమినిబడి చచ్చును)

అర్జు—భూసురోత్తమా! ధేనువునిగొని మీస్థానంబునకు వేంచేయుడు.

బ్రాహ్మ—అర్జున! నీ కటాక్షంబువలన నీయావు నా గన్నులకగుపడుట ప్రాప్తించెగాన మీకు శుభమయ్యెడు నేబోయివచ్చెద- (అని నిష్క్రమించుచున్నాడు)

అర్జు—(స్మృతినభినయించి తనలో) కొరారా! యెంతమూర్ఖుడనైతిని యికనైన యూరకుండుట మేరగాదు గాన నాయగ్రజుండగు ధర్మరాజు సన్నిధికేతెంచి శరణు జొచ్చెద- (అని నిష్క్రమించుచున్నాడు)

రంగము — ధర్మరాజా సభ.

(ధర్మరాజును మంత్రియును ప్రవేశించుచున్నారు)

ధర్మ—మంత్రీ! మనరాజ్యంబున బుధవరదేవులు స్నానసంధ్యాజప తప హోమ వేదపారాయణకృత్యంబులు సల్పుచుం నిష్ఠాగరిష్ఠులై సుఖంబున నున్నవారలేకదా? రాజులు సత్యంబే మరక సామ దాన భేద దండంబుల నెడి చతురోపాయంబులు గల్గి యాగంబులు సేయుచూ విప్రులకు త్యాగంబులొసంగుచు భద్రంబున నున్నవారలేకదా? కిరాటులు కులాచారంబులగు వ్యవసాయ వ్యవహార గోరక్షణాది కృత్యంబులందడకువగల్గి కిన్నరేశువకన్న మిన్నధనంబార్జించి సుఖంబున నున్నవారలేకదా? పాదోద్భవులు బ్రాహ్మణాద్యగ్ర జాతులయెడ భక్తి శ్రద్ధలుగల్గి సుఖంబున మెలంగుచున్నవారలేకదా?

మంత్రి—రాజశేఖరా! భవదాజ్ఞానువర్తులై సుఖంబుగానున్నవారలు.

(అర్జునుడు ప్రవేశించుచున్నాడు.)

అర్జు—ధర్మజా! నమస్కారము (అని చేతులుజోడించును.)

ధర్మ—అనుజా! సుఖీభవ! సుఖీభవ (అని కౌగలించుకొనును)

అర్జు—అగ్రజా! పాపుడౌకదు తన గ్రితు ధేనువు

ను చోరులు గొనిపోవుచున్నారని విలపించుచుండ నేనొక నేరము నర్చితినన్నయా చిన్నతనపుచేష్టలు మన్నింపుము

ధర్మ—అనుజా! నీవంత కినుకజెంద నేల? అటులనే మన్నించెద వక్కాణింపుము.

అర్జు—ధర్మజా! మీరు పాంచాలితోనున్న సమయంబున మన యాయుధాగారంబునకువచ్చి ధనుర్బాణంబులు దెచ్చి యా తెక్కలికానివద్దిచ్చి గోవునుదెచ్చి భూసురునికిచ్చితి గాన మున్ను మనలో నొకరితో నొక సంవత్సరము ద్రౌపదియుండుట మంచిదనిన్ని మనలో నొకరితోనున్న తరి నొకరు వెళ్లి రేని ద్వాదశ మాసంబులు దీర్ఘయాత్రచేయవలెననిన్ని నారదునిమ్రోల నొడంబడితిమి గాన నాతప్పు క్షమించి తీర్థయాత్రకు సెలవొసంగుము.

ధర్మ—వాసవీ! నీవు చేసినగార్యంబు భూసురప్రీతికరంబుగాన లేశమైనను దోసంబు లేను- వెరువనేటికి?

గీ॥ దేవఋషిమ్రోల మనమట్లు దెల్పుకున్న।
నీవుచేసినగార్యంబు నెగ్గు లేదు।
క్రూరులనుద్రుంచి విప్రుల నేలుతరిని।
స్వల్పదోషంబులెన్నంగ జనవుసుమ్మి॥

అదియునుంగాక.

గీ॥ బాలురను గోగణంబుల భామినులను
వృద్ధులను బ్రాహ్మణులనొక బుద్ధి లేని।

ద్రోహుండవడైన బాధల్ద్రోచుతరిని।
ధర్మమిడచియు సత్యంబుదప్పియైన।
రక్షణంబు నొనర్చుట రాజనీతి॥

అర్జు—మహాత్మా! యైనను మహాఋషులమ్రో ల బలికినరీతి మెలగకుండుట భావ్యంబుగాదు. గాన నన్ను గటాక్షించి సెలవొసంగుము-

ధర్మ—అనుజా! యటులైన వెళ్లి భద్రింబున రమ్ము

అర్జు—అగ్రజా! పోయివచ్చెద-

ధర్మ—శుభమయ్యెడు

అర్జు—(నిష్క్రమించుచున్నాడు)

విశా— (ప్రవేసించుచున్నాడు) (తనలో) ఆహా! యీకవ్వడి యెవ్వరూ వెంటలేకుండగ నొంటిగాయాత్రకు బోవుచున్నాడు నే వెళ్లకున్న యాపదల పొందగలడుగాన పోయివచ్చెద (అని అర్జునుని సమీపించి)

విశా—విజయరాధిపనందనా! నిన్నొక్క నిముషమైనను విడువజాలని నన్ను విడచిపోవుట మీకుచితంబేగదా?

అర్జు—మిత్రరత్నమా! యీమాటలమధ్య మరచితిగాన పోయివచ్చెదమురమ్ము (అని నిష్క్రమించుచున్నారు,)

రంగము-పుణ్యస్థలములు.

విశా—

గీ॥ చూడు మాదేవళంబుల సొగసునహహా।

ఖచితనవరత్నములచేత • గ్రాలుచుండె।
గోపురంబులుమిన్నందు • కొన్నవనుచు।
మదిదలంతురుజూచిన • మనుజులెల్ల॥

అర్జు — ఆహా విశారదా! యీ దేవళంబుల కోమలంబరయ నా దేహంబు పరవశత్వంబు నొందుచుండెగదా యేమిచిత్రము!

సీ॥ ఆసాలములుప్రాయి • యభ్రమండలమంట।
మేముమాత్రము వెళ్ల • లేమయనుచు।
నాదేవళంబులు • నబ్జమండలమంట
మేముమాత్రము వెళ్ల • లేమయనుచు।
నాధ్వజస్తంభంబు • లర్కమండలమంట
మేముమాత్రము వెళ్ల • లేమయనుచు।
నాగోపురంబులు • వేగమేవతత్రి
మండలంబాగినంటి • యుండెననగ।
గీ॥ బొదలుచున్నవి యెటువంటి • భూరిపాప
సంఘమయినను బాయుని • స్సంశయముగ
మేలుభళమయ బ్రహ్మని • ర్మింపబోలు
గాక నీసుందరంబెట్లు • గల్గుమిత్ర॥

విశా — రాజా! చిత్రము చిత్రము. అటులనే దోచు చున్నవి గాని

సీ॥ కాళీశ్వరంబున, యాలయంబులజొచ్చి
కరకంఠుపూజించి, పరమభక్తి।
దరువాతకంచనే, బుగవరంబరుదెంచి
వరదరాజులపాద, వనజయుగము।
నతిభక్తి నర్చించి, యాపురంబిడనాడి
తిరుపతి వెంకటే, శ్వరులగొల్చి।
శ్రీశైలయీశుని, సేవించికదువేట్క-
కాశీనివాసువి, శ్వేశుజూచి।
గీ॥ శ్వేతవాహనఘనయాత్ర, చేసి మిగుల।
నలచటనుబొందియుంటిమి, జలజనేత్రి
శీఘ్రమేబోయి నిమ్మగ, జేరిదరిని
విశ్రమింతము పదవయ్య, విజయవేగ॥

అజ—అవునౌను జాలా శ్రమగానున్నది. అటు లనే బోవుదము-

(అని నిష్క్రమించుచున్నారు.)

యిది విష్కంభము.

ఉలూచీపరిణయ నాటకము.

తృతీయాంకము.

రంగము—నాగలోకము (ఉలూచి ప్రవేశించుచున్నది.)

ఉలూచి—(తనలో) యింద్రతనయుని సుందరం బందరును జెప్పుకొనుచుండ విన నా డెందంబున మరుపుగా కయుండి కందర్పబాధ హెచ్చ నా యగ్రచెలికత్తెయగు చంద్రరేఖను యోగిని వేషంబునబంపితి నింకనూ రా కుండెగదా? దైవమా! నేనేమిసేయుదానను యీ విరహాగ్ని నెట్లు నిర్వహింతు(అని విరహతాప మభినయించుచున్నది.)

(మీనాక్షి, సుగుణవతి ప్రవేశించుచున్నారు.)

మీనా—

క॥ యింతీనీవీతీరున।
జింతింపగనేల మేము చెంతనుగలుగ
న్నెంతటికార్యం బైనను।
గాంతా తీర్పంగగలము గ్రక్కున జెపుమా॥

కోమలీ! కాముని మామను క్రిందుచేయు నీమోము కళ నసించుటకును గుందనంబుకంటె సుందరంబగు నీమేను గ్రిందుటకును జక్కగా యక్కడగల సోయగం బక్కడగల యవయవంబులు స్రుక్కుటకును 'గతంబెద్దే తల్లీ-

సుగుణవతి—

సీ॥ తలిరుబోణిరొ బద్ధి శతులకుముద మొప్ప
గ్రక్కున నాట్యంబు గరపవేమి।
సారసనేత్రిరో కీరంబులనుజేరి
యింపుగా బల్కంప వెందు చేత।
నబ్జాక్షిరో పెంపు డంచలరమ్మని
జెలువొప్పనడకలు సెప్పనేమి।
గోరువంకలమూక చేరువనుంచుకు
నతివ వేశుక మాటలాడవేమి।

గీ॥ యెన్నివిధములపిలచిన నన్నిలాడి
బల్కకుంటివి యిదియేమి పాపమమ్మ
నీకు వందనమొనరింతు నిజమునాతో
నున్నదున్నట్లు చెప్పవే సన్నుతాంగి॥

అయ్యయ్యో! మగువా మనమీ ల్లారుకొనుట మంచి నాదీ యించుబోడి కేసో నంభవించియున్నది యేవిధంబునైనా యాబాధ తొలగించ నాలోచింతము రావే కొమ్మా!

మీనా— అంగనా! రంగు చెలంగు బంగరుభూషణంబులు ధరించక పనజంబును వంచనచేయు వదనంబున కస్తూరి బెట్టక పరిమళయుక్తంబులగు ప్రసూనంబులు గచముననధరియించక దరిలేని దుఃఖాబ్ధిని మునుగుచూ తేలుచూ దిరుగాడుచుంటి విది యేమికర్మమే?

సుగు —

గీ॥ యింపలక్షుగ్గలమెద్దిరేఖా॥మందయాన!
తొందరగ తెల్పకుంటివా॥తోడకుచేటు
జలజనేత్రిరోదానికి॥వలనుపడిన
గార్యమూహించగావల్తె॥కాంత చెపుమ॥

పులూ— (పయ్యెదతో కన్నీరొత్తుకొనుచూ) మొల్ల సుగంధులారా! నన్నల్లరిపెట్టక నాయుల్లంబునగల కోర్కె వీర్పెదమని శల్లవిడచి బాసలు సేసిన మెల్లగా చెప్పెద—

సుగు—అమ్మా! పులూచీ! అటులనే దీర్చెదము. వక్కాణించవే.

ఉలూ—కోమ్మా! యటులైన నిశ్చలచిత్తంబున వినుము-

ఉ॥ శవ్వడి పైనినామనము॥గల్గుటచూచిదురాత్ముడైనయా
పువ్వుశరుండుగోధమున॥ బొంగుచువాడిశరింబుచేతన
న్నొవ్వగ నేసిపోయెనహా॥నూరుజోహారులుసేతుశీఘ్రమె
మెప్పఘనైనవానిగొని॥యిచ్చినబాణమునిల్పుజోప్రుడీ
శరవాణులారా! యామారునిదెస నేజేసిన నేరము లేమి? శూరులైన విజయాదిపురుషులతో పోరొనర్చి బీరము చూపిన వీరుడనుపించుకొనునుగాని నావంటి నారీమణులనీరీతి ఘోరబాధలదోచిన శూరుడందురా కూరుడందురు గాని? ఔరా!

ఉ॥ అక్కరొ వానిగౌగిటను హాయిగ జేర్చుకు మోవి వేడుక
న్నొక్కరసంబు గ్రోలుటమ నోహరమిాతెరగూడియుండుట।
ల్పెక్కిలి ముద్దు బెట్టుకొన జేకురు చేడియ భాగ్యమెన్నగా।
నిక్కపులోకవాసుడును నేరడు నాకు లభించునా చెలీ॥

యిందుముఖులారా! అందనిబండ్ల కాసించు గతి యింద్రతనయుని పొందుగోరియుంటి నెట్లు చేకూరు? నాయందు కూరిమిచే నా వారిజాక్షుని నేరుపుగలను మనుల జేర దీసుకురాగల శక్తిమంతులెవ్వరు అబ్బా! యీ విరహవేదనెట్లు సహింతు? నాపొందుకత్తెలలో పెద్దదగు చంద్రరేఖయున్నను లెస్సగా నుండుగదా! దైవమా!

ఫీల్సా — ఆట.

1 యేమితో చకుండే। నామానాసంబూన।
భామాకొయికనే। యూపాయంబుగలదూ ॥యే॥

2 కామూమాకరీనూనై। తామా రాసాస్త్రములా।
నామిాదనూ రాకే నడుపూచున్నాడు॥యే॥

3 అన్నన్నా బొగాలుచూ। నున్నాదిదేహామిా।
వెన్నెలాలోనిలచీ। యున్నామాత్రమున॥

ఉ॥ అక్కట యెంత పుణ్యులొక దానరి భామినులా ధనంజయు
న్మక్కవతీరనిచ్చలును మన్మథకేళిడలు చేలియా ఘనా
దెక్కడు భాగ్యమైనభువి నింపుగ మర్త్యులలా మనోదునీ
తక్కవ సర్పవంశమున దైవము యెందుకు పుట్టుదయో॥

గాకున్నను సన్యాసికి మానకమ్మ సంభవించుగాని భాగ్యహీనులకు యోగ్యపురుషులు లభింతురా (అని మూర్ఛపడును)

(చంద్రరేఖ ప్రవేసించుచున్నది)

చంద్ర—(ఉలూచినిజూచి నోరు అయ్యోయని కొట్టుకొనును)

అమ్మలారా! మనరాణి సొమ్ములుంచుకొనక జీవింప సమ్మతిలేనిదానివలె నానా వికారమ్ముల సొమ్మసిలుండుటకు కారణంబేమీ? (అని లేవనెత్తును.)

సుగు—అక్కా! నీవు చనినవాసరంబు మొదలీ భాసురాంగి వాసవిపై మదినిల్పి నిదురహారంబుల నాశలేక మేము పిలచిననూ బలుకక చంద్రరేఖా చంద్రరేఖాయని ఘడియకొక వందమారులు దపించుచుండె.యిందుకుపాయంబెద్దియో యోచింపుడు-

చంద్ర—కలికీ! ఉలూచీ! నన్నుబంపియూ నిట్లు విచారింప కారణంబేమో? చెప్పు గల్లీ!

ఉలూ—(నేత్రంబులు విప్పి పయ్యెదనొత్తుచు) చెలీ! చంద్రరేఖా! నన్నిచ్చట విరహబాధకు దోచి యెచ్చటకే తెంచితివి? నాయిచ్చనుదీర్చి రక్షించువారెవ్వరే-(అని కౌగలించుకొని)

సీ॥ అతివరోవాసవి యాశ్రోడవాసంబు
గల్గునా యెపుడైన గాంతనాకు।
మోవినొక్కరసంబు ద్రావెడిభాగ్యంబు
గల్గునా యెపుడైన గాంతనాకు।
కోర్కెదీరగ వాని కురువున గూర్చుండ
గల్గునా యెపుడైన గాంతనాకు।
మక్కువతో నొక్క పక్కను శయనించ
గల్గునా యెపుడైన గాంతనాకు।

గీ॥ ముదముతో డుత వానితో ముచ్చటించు।
భాగ్యమెపుడైన గల్గునా భామనాకు
నకటమారుని కేళిలో హాయిగాను
బొదలుచుండెడి సంపద బొందగలనె॥

చంద్రరేఖా! యిందునినిందించు వదనంబు కందర్పుని క్రిందుచేయగల సుందరంబు దేవపాదపశాఖల వెగడు బాహువులును శరజన్ముని నిరసించు శక్తియు మేరువుకంటె మిక్కటంబగు ధీరత్వంబును పరశురాముని దిరస్కరించు శరలాఘవంబునుగల్గి యింద్రనందనుం డిరవొందుచుండెనని వింటి వానిబొందు లభించకున్న నెందుకు జీవించుట.

గీ॥ కన్నుమూసిన గలలోన గానబడుచు
నుండెనేచెలి యెంతనియుందునిట్లు
విరహమగ్గలమాయెను వెలదియకట
తాళజాలను నన్నేల తరియిదేనె॥

అక్కా! పార్థుడు హంసతూలికా తల్పమందున్న సమయమందు తొలకరిమెరుపువలె తళతళ మెరయుచూ వాని కెలకుల నుండి తమాలపత్రింబుల చిలకల జట్టిచ్చుచూ గాథలు చెప్పుకొనుచు కిలకిల నవ్వుకొనుచుండుట పారిపించు. మాకలిమినెంచ పలుకువెలదుక మగనితరమా! భారతితరమా! అరేయనే! యంతనైభవంబునావంటి యదృష్టహీనురాలికా? కాదు కాదు. యెన్నినోములునోచిన గన్నియ యిట్టి యున్న వైభవంబు బడయుట! అయినను కొమ్మా! నిను నమ్మికొనియుంటి పిదప నీనమ్మతి వచ్చినటుల జేయుము.

చంద్రి—కలికీ!ముక్కు చిలకరౌతుస ములుకుల బాధచే గుందుచున్న నాజలజనేత్రిని దోడితెమ్మని సెలవొసంగిన విచ్చేసితి నిపుడచ్చట కేగిన నని బల్కెడవేమ మత్సరము.

ఉలూ—అక్కవా! నామనవిమాలిన మాటలకేమిగాని సంతుకంబుగావించుకొనితి కుంతీసుతు చరిత్రంబు విన్నవించుము—

చంద్రి—ఉలూచీ! మునివేషంబుచే నాథునులున్న చోటునకు చనుదెంచి నిను చాలా వర్ణించ నతండు విని మనము నీపై మగ్నంబై తన హితులగూడి పురంబునకు చనుదెంచె.పిదప విశిష్టతంబు నధికయాత్రలు సల్పుచూ గంగా

సీ॥ నీరజాక్షి కౌసీకు నిజముగా దెల్పెద
విజయుచరిత్రంబు వేడుకలర।
ఘనపాపహారియౌ గంగానదీతీర
మున సైకతస్థలంబునను వేడ్క।
నతిపావనంపుద ర్భాసనంబులనిడి
కొమరొప్పనిరువురు గూరుచుండి।
సద్విద్యనింద్రియ సంఘంబు హరికట్టి
కడుభక్తి మోక్షమా ర్గంబు పట్టి।
గీ॥ యక్షులనుమూసి భ్రూమధ్య మందుదృష్టి।
నొప్పుగానుంచి ముఖముల నూర్ధ్వమునకు
బెట్టి ఖేచరీముద్రను బట్టియుండ
జూచివచ్చితినే కొమ్మ సొంపుమీర॥

ఆహా! యిందురేఖా! సంతోషము. వాని సుందరం బెట్టిదో కొంచము విన్నవించి నాడెందం బానందం బొందించుము-

చంద్రి—తల్లీ! వక్కాణించెద శ్రవణానందముగా నాకర్ణింపుము.

సీ॥ నారీమణిరొ క్రీడి శూరతలెన్నగా
నతివరో యొకమాస మాగదమ్మ।
యిలయందునాతని బలమునువర్ణింప
[illegible]

కువలయాక్షిరో వాని గుణములనెన్నగా
పడతిరో వర్షంబు పట్టునమ్మ!
తుంద యానరో వాని సుందరంబెన్నగా
నన్నన్న రెండుయుగంబు గాగదమ్మ!

గీ॥ తరుణిరో వేగిరించిన కరుణమందు
చెప్పుటకు నెంతభారమో చెలియ గనుము
ధాతభారతి శేషుల తరముగాదు
పొలతిరో నాకు శక్యమా పొగడనరుని॥

చ॥ కలువలమీరుకన్నులును గాముని గేరెడు సోయగం
బహో! జలజవిరోధిమోముమరు చాపముచూడగ
భ్రూయుగంబు శ్రీ! వలముగి గేలిచేయునల వాపవి
గ్రీవము మంజువాణినా! కలవియె వాని సుందరము
నక్కట దెల్పగజాలనే చెలీ॥

యిందుముఖీ! యామందరగిరిధరు పొందుకాని సుం
దరంబెన్న నావంటి మందబుద్ధులకు తరమా కోమ్మా!

సుగు—యికనైనా ఖేదంబు విడచి మోదంబు నొం
దుమమ్మా-

ఉలూ—ఆహా! నెచ్చెలులారా! మారుని క్రూరనా
రాచంబులచే జీరబడిన యెద కలదాననై ఘోర బాధను
గుందుచూ నీరీతినున్న దానను మీరిట్లు వేరు శేయబోకుడి
నూరు నమస్కారంబులు చేసెద నూరకుండుడి చెలులారా!

సుగు—అయ్యో! యిదేమిదిత్రిమే పిల్లితోక మెద్దుతొక్కితే మెలుకమీద పళ్లుకొరికినట్లు మామీద కంఠరిజేసెదవు. చాలుచాలు (అని మాటిత్రిప్పును)

ఉలూ—

గీ॥ పణతి నాకుగల్గిన బాధనేమి।
చూడకయె కోపగించంగ చేడిలార
తగదనుచు మీమనంబులందలచరకట
దైవమాయెట్లు తాళుదీ తాపమునకు॥

(అని తలకొట్టుకొనును)

చంద్రి—సుందరాంగీ! నీవిట్లు గుందనేల? నీడెందంబునంగల సందియంబుదీర్చెద యూరకుండుము. (అని కంట్లు తుడుచును)

ఉలూ—చంద్రరేఖా! నాపొందుకత్తెలందరిలో నాయందు ప్రేమకలదానవు నీవె తల్లీ. సంతోషము—

చంద్రి—తల్లీ! నీ వల్లరిచేయక నీయంతఃపురమున మెల్లగా యుండుము. మేము మా గృహకృత్యంబుల కేగి యిప్పుడే వచ్చెదము రమ్ము బోవుదము.

(అని చేతులుబట్టుకొని అందరూ నిష్క్రమించుచున్నారు.)

ఉలూచీపరిణయ నాటకము.

చతుర్థాంకము.

ఉలూ—(నిద్రాభినయించి) హా వాసవీ! హా వాసవీ! (యని లేచును)

(తనలో) ఔరా! యీ వన్నె కాదు నాకన్నులగిగుప డియు నన్నువిడనాడిపోయె కోపగించెనాయేమి? కాదుకాదు! నన్ను కంగారు పెట్ట నిన్ని చిన్నెలొనర్చుచూ యేచాటునో డాగియున్నవాడు కాబోలును (అని చూచును)

గీ॥ యెన్నివిధములచింతించు♦చున్న నేమి।
కార్యమున్నది ననుబ్రీతి♦గావ నెవరు
గాననిమ్న గ దరినింద్ర♦సూనుడన్న
సన్న దెల్పెనునాకల♦చంద్రరేఖ॥

కావున యాతీర్థవబట్టుకు చని యీ మహానుభావు ని కండ్లజూచెద- (అని నిష్క్రమించు చున్నది.)

రంగము—వనము.

ఔరా! యేలవచ్చితి? వెరవులేకయున్నను వెరవుగా న్పించకుండె నేమిచేయుదాన—

కం॥ ఓకాంతుడ నీకై చని
?కటిలో తీర్థవదప్పి♦చిక్కులు వడినే

నీకాన గుందుచుండిన
రాకుండెను గరుణవిజయ సర్వజ్ఞుండైనన్॥

అహా! యీ వనవైభవం బెంత మనోహరముగా నున్నది.

సీ॥ చిగురుటాకులుసూడ నగవైరిపుత్రిని
బాదంబులాయనే భ్రమజనించు।
సంపెంగపువ్వుల సొంపునువీక్షింప
నాసవినాసని వాంచగల్గు।
నరటికంబంబుల నరయగానగ్జను
నూరువులాయనే యూహగల్గు।
పొన్నపుష్పంబుల పోడిమిగసకరి
బొడ్డనిమదికోర్కె పొడమసాగు।

గీ॥ సహాహా యీవనవైభవం బరయనాకు।
నిదివరకుపంచబాణుబాణమును శరము
లేచి తెగటార్చుచుండెనే నేమిచేతు
నెంచుకేతెంచి లోకోక్తినే పొందులేక॥

అయ్యో! నేనేమి సేయుదాన దైవమా?

ఉ॥ మారునిధాటి కన్యతని మామగు చంద్రునిగాంతి కాక
కున్ । గీరపుపల్కుముల్కులకు కేకుల కేకలకున్మదాళిఝం
కారముకున్మరాళముల గంతులకుందగనాదు చిత్తమా।
సైరణవైరివంశజుని విశ్వము వాయకనుండెనకటా॥

కంతుని చెంత జేరి సంతోషంబున సంతతంబును విం తగా నై వారంబులునల్పు గోరువంకల నగారమై అంబరం బున కెగసి రంభలవలె నాట్యంబులు సల్పుచూ కుంభినిగల జనంబులకు హర్షంబు గల్గజేయు మయూరంబుల కునికిపట్టై వసంతుని మంతనంబుచే గర్వించి పాంథులైన గాంతల వం తలువెట్టి చింతాసాగరంబున దోయు కంతుని కెంతయూ వాసంబైన యీ కాంతారంబున కేలవచ్చితి అయ్యో! నా ముఖము తిరుగుచున్నది- (అని క్రింద మూర్ఛపడును)

రంగము— ఉలూచి అంతఃపురము.

(సుగుణవతి ప్రవేసించుచున్నది.) (అటూ యిటూ చూచి)

యీ మేడలో యెక్కడచూచినను జేడియ కనుపిం చకున్నది. యిది చూడ నేదోయొక చేటొదవియుండ వ చ్చును. అయినను చంద్రరేఖతో విన్నవించెద (చంద్రరే ఖా! యని బిలచును.)

చంద్ర—యేమే చెలియలా! (అని వచ్చును.)

సుగు—అక్కా! వింటివటే. అయ్యయో! మన కొ క్క చేటొదవె. మనరాణి యెక్కడజూచినను గాన్పింపక నొక్కతే యెక్కడ కేతెంచెనో తెలియకున్నది-

చంద్ర—సుగుణవతీ! నిజమేనటమ్మా?

సుగు—నిజమేనమ్మ. నాబొట్టుతో జేసరి.

చంద్రి—అమ్మా! యింతటి రాగ యింత రాత్రి వేళ వొంటరిని బోవుటకు తన స్వాంతం బెట్లొప్పెనే? ఆహాహా! (అని గడ్డము పట్టుకొనును.) చెలియలా! యిట్లూరుకొను టు పాయంబు గాదు. గాన శీఘ్రంబుగా చని మన చెలికత్తెం దోడ్కొని రమ్ము-

సుగు—అటులనే బోయెద (అని బోవుచున్నది.)

చంద్రి—గీ॥ యెంత సాహసివే చెలి యింత రాత్రి
వేళ నెట్లేగుదెంచితి వెరపు లేక
రాయకన్నను గతినమో రామనీను
మనము నూహించ నాహాహ మామ్మ యేమొ!

సుగు—కలికి! నీ శెలవుప్రకార మీనెంతల దోడ్తెచ్చితి

చంద్రి—సఖి! మన రాణి జత లేక చను దెంచుట వింటిరటె?

మీనా—నిక్క-మేనటమ్మా? (అని గడ్డము పట్టుకొనును.)

చంద్రి—నిజమేనమ్మా.

మీనా—గీ॥ యేమి యాశ్చర్య మమ్మ యోభామ నేస్త్రి
జంట లేకున్న బయటికి వనగ లేని
గాంత కిటువంటి ధైర్యంబు గల్గుటరయ
నేమికోచ దెటున్నదో స్వాను కరుణ॥

చంద్రి—అమ్మలారా! మొత్తె జజ్జను బన్నుండుట వీక్షించి యే కూర్రుషైనా యెత్తుకుపోయెనా లేక నేనెన్ని విధంబుల ప్రార్థించినను-చెలికత్తులా వన్నె కాని దెచ్చి యి

న్వాక పోయిగని మనపై కోపించి యేదైన నొక కూపంబున దుమికెనా యేమి తెలియకున్నదమ్మ?

మీనా—అక్కా! కాదు కాదు! తప్పకుండా యే పురుషునో తగులుకు పోయినది-

సుగు—చాలు చాలు! తగులుకుపోదమన్నను యింత రాత్రివేళ అతాత్తుగా మొగులెక్కడ వత్తురమ్మా? నీ మాటలెంతో పచ్చికలి-

చంద్రి—చెలియలారా! కనీ వినక మనము షలాసని నిశ్చయించుట పాతకంబు గానట్లనబో కెట్లెగనో యోచింపుడు.

సుగు—అందరిలో పెద్దవు కుశల బుద్ధివి నీవే యోచింపుము-

చంద్రి—నారులారా! క్రితమా నీరజాక్షితో ధనంజయుండు గంగానది తీరంబున నివసించి యుండెనని వక్కాణించిత గాన నచ్చటికే విచ్చేసియుండవచ్చునని నామనంబున బొడముచున్నయది. గావ శీఘ్రం బె తెంగతమురండు-(అని నిష్క్రమించుచున్నారు.)

రంగము— వనము.

చంద్రి—సీ॥ పొలతియీాతోవను ♦బోయినట్లున్న దే।
తూలుచునిడుపాద ♦జాలమిదుగో॥

సుగు—నాతి యీమార్గాన ♦నడచినట్లున్న దే।
జీలాడు కుచ్చిళ్ల ♦పోలికిదిగో॥

మీనా — వెలది యీ నరశిని వెళ్లినట్లున్న దే।
విరులనునులువమాడి విసరెనివిగో॥

చంద్రి — చారయీ తెరవున చనినట్టులున్న దే।
రత్నహారము దెగి వ్రాలెనిదుగో।

గీ॥ కాకె యీ పాటలన్ని యు కలగదిరిగె।
తెలియకుండుట నేరని తెలుసుకొనము
సఖియ నేత్రిమండెనో శంకరాజ్ఞ
వనితనుదుటను విధియెట్లు వ్రాసెనొక్కొ॥

సుగు — అమగో యదుగో! నావిపినమందు మదిరాక్షి విలపించినట్లు నాకర్ణములకు వినబడుచున్నది.

చంద్రి — అవ్వే! కోవెలలు కూయుచున్నవి కాదు కాదు - ఆలాగు నేయున్నది గాన యీ రవంబును బట్టి జవంబున నడువుడి. (నిష్క్రమించుచున్నారు)

మీనా — యింతవరకు రోదనము వినుపించి యిప్పుడు లేకుండ నేమ్మగనైనా కాజేసెనా లేక, మూర్ఛపోయెనా -

సుగు — అదుగో యదుగో! బండరాతిమీద పడియున్నది -

చంద్రి — అయ్యయ్యో! యెంతగతి సంభవించెనేమాష్టా!

సీ॥ పటుభయంకరసింహ భల్లూకయుత కాన
సౌధమాయె నెనీకు చంద్రవదన।
కటకటా మిక్కిలి కరుకు పాషాణంబు
పూలశయ్యాయెనీకు తివ్వబోడి।

జంబూకసిద్ధార్క సాలావివృక్షము
లెల్ల లికుచంబులా నీకు కలువకంటి।
ఘనభీకరంబైన వనవహ్ని లేనీకు
దీపంబులాయెనా ద్విరదగమన।

గీ॥ యెన్ని జెప్పిన మామాట నున్న జేసి।
తాళిసమిడనాడి యధికంపు ధైర్యమూని
యేమికర్మంబె జతలేక యిట్టిసాంద్ర
వనములోబడియుండ నీ వాయెలటమ్మ॥

అమ్మా! ఉలూచీ! రంగు చెలంగు పాన్పుపై పరుండు దాన నీ రాళ్లపై బన్నుండుట నీ వాయెతలే కొమ్మా (అని లేవనెత్తును.)

సుగు—మత్స్యకంటీ! మేమింత మంది నెచ్చెలుల ముండ మమ్ముల గయచేసి నీయిచ్చ వచ్చినటుల యీమార్గమ వనంబునకు వచ్చుటుచితంబే కదా?

చంద్రి—నెలతా మమ్ము బాసినిముషమైనను నిల్వ లేనిదానవిట్లు నిరాదరణచేయుట నెనరేనటమ్మ. అయ్యో! తోడులేకున్న మేడ వెల్పలకు పోవ భయపడుచుండెడియపీగా ఘోరాతవింబున యెట్లేతెంచితివే అమ్మా! యెంతటిదానవే సరి సరి. మంచిపనిజేసితివి. గాని మన మందిరంబునకే తెంతమురమ్మా. (అని చేతులుపట్టుకు నడిపించుచున్నారు.)

రంగము—అంతఃపురము.

చంద్రి—తల్లీ! యెందు కాయాసపడెదవు? మెల్లగా గూర్చుండుము.

ఉలూ—చంద్రరేఖా! నాయందు ప్రేమకలదాన వైన యాబృందారకాధిపనందను దోడితెచ్చి నాకు డెందానందంబుగల్గ జేసితి వేని పదివేల వందనంబు లొనర్చెద సుందరీ నాదెస జాలిబూనుము.

గీ। కాంతరో వాని జూట్కులం గాంచకున్న
నాదుమరణంబు నిజమని నమ్మవమ్మ
యతివరో నేను బ్రతుకుట హర్షమైన
మేఘనాదుని సుతునాదు మేడ జేర్చు॥

చంద్రి—కన్నియా! నే నెన్నివిధంబుల పరిచర్యలు చేసినను కాయజబాధ దొలంగింప నుపాయంబు గాన్పించకున్నయది. గాన యా సుందరాంగుని దెచ్చెద. నీవు నీమందిరంబునకు పోయి నిశ్చింతగానుండుము.

ఉలూ—తల్లీ! నీకు నూరు నమస్కారములు. శీఘ్రముగా గొని తెమ్ము.

చంద్రి—దేవీ! పోయివచ్చెద (అని నిష్క్రమించుచున్నది.)

ఉలూ—చెలియలా! ముదంబున రమ్ము. (అని అందఱు నిష్క్రమింతురు)

ఉలూచీపరిణయ నాటకము.

పంచమాంకము.

రంగము — గంగాతీరము.

చంద్రి — (తనలో) ఆహా! పార్థుండు భక్తిచేఁ జపము రచి మహాతపంబొనర్చుచున్నవాఁడు నాకిదియే మంచిసమయంబుగానున్నయది గాన యీ చొక్కుమందును జల్లి గొనిపోయెదె (అని చల్లును.)

(విశారదాఙ్ఞానులు భూమిమీఁద పడుదురు.)

చంద్రి — నా మాయాబలంబున యుండదగ్గనుసి ఉలూచి మేడకు గొనిపోయెదను- (అని తీసుకుపోవును)

రంగము — ఉలూచి అంతఃపురము.

(చంద్రరేఖ ప్రవేసించుచున్నది.)

చంద్రి — (తనలో) యిప్పురుషుని గనకపేటంబున నుంచి, ద్వారంబుకడనుండెద (అని యుంచి ద్వారపార్శ్వము నుండును)

అర్జు — అబ్బా! యెంతనిదురపోతిని (అని లేచి నలుదిక్కులు చూచి)

(తనలో) కం॥ ఎక్కడ కాసీ పురమది।
యెక్కడిదీ రాజధాని యెక్కడి గంగా
యెక్కడ ఘనసౌధంబిది
యెక్కట యీనెలవు కెట్టులరిగితినో గదా

ఆహాహా! యేమి యాశ్చర్యము! వసనగుడారంబు విడచి యీపసిడిసౌధంబున నివసించుటకు గతంబెద్ది? యటు దర్భాసనంబున గూర్చుండువాడ నీయద్భుత కనకపీఠంబున గూర్చుండుటకు కారణంబేమి? గంగానది విడనాడి యీసుంగళకరపురంబు బ్రవేసించు టెట్లు? నాప్రాణమిత్రుడగు విశారదుడు గాన్పించక యీమానినీమణి గన్పించుటకు హేతువెద్ది? ఔరా! ఎంతవింత! యేదోనకారులో మోసపుచ్చి నను దీసుకువచ్చెగదా దైవమా?

సీ॥ నను బాయ లేకను వెనువెంటవచ్చిన
యగ్గలిమిత్రుడే మాయెనో కో।
మాతల్లి యితరులచే తనాగతివిన్న
నెంతగా మదివిచారించునో కో।
నాలీల ధర్మజుండాలకించినతరి
ఘనవిచారం బెట్లుగడచునో కో।
నాదేసవినయులో వేఖరావళులెల్ల
డెందంబు లేకితిగుందునో కో।

గీ॥ యెట్టులీచోటునుంచినే నేగుదెంచి।
యెల్లవారికి భావుకంబుల్లమందు

గలుగజేయంగనుప మీమ్ముఁగామజనక
కృపనురక్షించు వేగ మేఁకృష్ణశరణు॥
(అని విచారించి)

ప్రకాశముగా ఓకాంతా! యొంటరినిగాచుకు నీవునాచెంత నుండుటకు గతంబెద్ది? గంగాతీరంబుననున్న నన్నీ నుంగశాక రథవనంబు జేర్చినవారెవ్వరో యీసంగతి త్వరగాదెల్పుము లేనిచో నీ యుత్తమాంగంబు దుత్తునియలుచేసెద-

చంద్రి—సవ్యసాచీ! యీ లోకంబురగలోకంబు కౌరవ్యుని ముద్దుకూతురగు ఉలూచి ఘనవార్శ్యంబిది. యీమె నీపై వలపునిలిపి పలుదెరంగుల తపించుచు నన్ను నిలువనియ్యక నీ సొలసజూచిరమ్మన యోగిని వేషంబున నీకెలనకు వచ్చిన పౌలతిని నేనుం గంగాతీరంబున నీవున్న సంగతివిని మాయంగన నిన్నరేయెల్ల నంగజబాధకు లోనై బలుదెరంగుల చింతించుచూ తాళలేక జెచ్చెరగా నిరమ్మని యానతిచ్చిన నిన్నిటదెచ్చితి గాన కోపగించక యీ శోకలవాటిని బాలింపుము-

అర్జు—అహాహా!(యని ముక్కుమీాద వేఱలుంచి

గీ॥ యింతఘోరంపుపని మదిఁనేమిదలచి।
జేసితివొ నాకుచెప్పవేఁమోసకత్తె
కాంతనీమేనుముక్కముఁక్కలుగచేసి
కంకములకేను బడ నెతుఁశంకలేక॥

కలికీ! నిన్ను ఖండించినను పాతకంబు లేదు-

గీ॥ పణతిరో లేశమాత్రంబు భయము లేక।
సహహ యెంతగ యాళివే యర్ధరాత్రి
నింతపని జేసితివిగాస నిపుడు నిన్ను
నేమిచేసిన గిల్బిషం బెట్లుగల్గు॥

చంద్రి—చాలుచాలు! పట్టిదానికి తట్టుగాలియను గతి "రవ్వారట్టూగంగా నమ్మదిని బొట్టూపోగులూ పోలేర మ్మవి,, యనుసామెత మరుక్రీడా విలాసంబులు మీవిని చెప్పుట నాపీనా? (పో మామ్మా యని ఉలూచిని ముందరకు త్రోయును)

(అర్జునుండట్లు చూచి) (తనలో)

శాభాష్! శాభాష్! తొలకరి మెరుపువలె తళతళ మెర యుచు నున్న యీకలికిని వీక్షింప నాదేహాము పులకరింపు చున్నయది-

ఉ॥ మారుని మేనమామనను మానము లేకను మీరు మోము
నయ్యారము వారి వాహములకందము నేరుపుకొప్పుతమ్ముల
లన్। గేరెడి హస్తముల్ హరిని గిందుగి చేసెడి మధ్య మూనితా
మారుని బాణమోయనగ మానినిగన్పడు చుండెనాహాహా॥

కందర్పపత్నిని గ్రిందుచేయగల సుందరంబుతో నీ మందయానను సృష్టించిన యిందిరాకాముని కౌశలం బెం తని గొనియాడుదు-

చ॥ బంభరవేణిగ్లానివలె, భాసిలుమోముకురంగవీక్షణ।
ల్బంభుని భూషయూరువన, జంబులు నేత్రములున్ రథాంగ
ముల్।రంభసమానసుందరికి, రమ్యపుచన్నులు చిల్కపల్కు
లున్।రంభలమీరునూరువులు, రామశరీరిని మెంచశక్యమా

ఔరా! యీ పల్లవాధరిని వీక్షింప నా వళ్లు ఝల్లు మని యుల్లంబు తల్లడిల్లుచుండె-

ఉ॥ కల్వలగుంపులబ్జముఖి, కన్నులకీవికి నోడియగ్రత।
న్నిల్వగ లేకపోయి శుచి, నీరమునందున జొచ్చి ఘనత్రము। న్వ
ల్వలబాలకొమ్మనిజ, వీక్షణలెత్తినయంతకాలము। న్వల్వడ
కుండితొండముల, వెండియు రాత్రుల నిప్పెనత్కళన్॥

భళా-యీదవ్వని సుందరం బెన్న నెవ్వరితరమౌను?

(అని ప్రకాశముగా)

సీ॥ కొండలో కనకంపు, కుండలో నీదుపా
లిండులో దెల్పవే, యండయాన।
తమ్ముల్లో తుమ్మెదల్, రిమ్ముల్లో నీదుచే
త్రిమ్ముల్లో దెల్పవే, కొమ్మబిత్తి।
హారమో పసిడిబం, గారమో నీదుశ
రీరమో దెల్పవే, వారిజాక్షి।
ఘనములో సుమనభ, క్షణములో నీశిరో
ఘనములో దెల్పవే, వనజపాణి।
గీ॥ భళిభళీ యింతలలితసం, పదఘటించి।
యువనిను జేయువిధి నేర్ప, రానుగాని

మానినీరత్నమని పేరు నుగ్గడ యె
వృద్ధుడగుటకును దనసూక్ష్మబుద్ధి జెడియె॥

అతివా! యధికవ్రియత్నంబుచే నిన్ని హాగ్యశాలికు దెప్పించిన కారణంబేమో జెచ్చెరనుచ్చరింపుము. శీఘ్రింబుగా విచ్చేయవలెను.

ఉలూ.—(సిగ్గు నభినయించి) వన్నెకాడా! నీచారిత్రలు విన్నదిమొదలు నీవు నాకన్నుల గట్టినట్లు గన్పించుచుండ నే నన్నహారంబులుమాని మిన్నబాధలనొంది నిన్నిట దెప్పించితి నాకన్నుల కరువైనను దీరకుండా పోయెదవనుట న్యాయంబేకదా? నా నెచ్చెలిచే నిన్నిపుడు విచ్చేయుటకే దెప్పించితినా? మన యిచ్చకొలంది ముచ్చటలాడుకొనుచు పచ్చవిల్తునికేళిదేలి యొక పక్షమైన నుండకపోయెదనన్న నే బోవనిత్తునా?

అర్జు—చాలు చాలూరకుండుము(అని తలద్రిప్పి)

గీ॥ తీర్థయాత్రలు సేయుచు తియ్యపిలు।
కేళిదేహంగయుక్తంబె కీరవాణి
వెర్రిభ్రమలను జెందెద వేలనాకు
సమయమిదికాదు పోనిమ్ము జాగునలదు॥

యింతీ! యీతీరున కంతుకేళికిరమ్మని రంతులు వెట్టెదవు యెంతవెర్రివే! యీదీక్షయందిట్టికృత్యంబులొనర్చిన మోక్షాభంగంబుగాన బోవనిమ్ము-

ఉలూ—ప్రాణేశ్వరా! కోరివచ్చిన నాంటి నవమాన
నిపింపుట మేరయేకదా?

సీ॥ అప్పులేస్తైన వృగ్బిలీ మైనదంగా।
జిహ్వాగ్రమునైన దానిఘంటవలయు
కంటికింపైనగాంతితో నిన్నుమనవలయు
బ్రతుకుదినముల మోక్షంబు సాధనసేం॥
అనెడి యూరోక్తిని వినుచుండియు నిష్ఫలంబుగ రం
పఁజేయుట ఘనతగాదు

అర్జు—యింతీ! నీవెంతగా చెప్పినను కంతుకేళిగా
డుట కల్లయెగాన మాఱున చింపకుండుము (అని వెళ్లఁబోవును)

జంఝూటి— ఆది— తాళం.

ఉలూ—కోరియున్న నాకీమణుల। దూరానాడ ముదగాడు।
పారాసాక్షాతాళజా। లసరసునగా। హాహాహా॥

అర్జు—చాలుచాలు బాలామాడు। కేళీవేలవేళ గాదు।
లోలానేత్రి నాతో హేళకోళ మేలసేసరసరి లే॥

ఉలూ—యెంతావేడుచున్ననిను। మంతాప్రేమలేకపోయె।
నింతకఠినమూనదగున। గాంతలపై హాహాహా॥

అర్జు—సుందరాంగి యేదోమాయ। మందుమాచేతమోసపు
చ్చి। పొందుగాకానీతో నెడ। పుచ్చితివి సరిసరి లే॥

ఉలూ—వన్నెకాడా యెన్నిజెప్పిన। నిన్నువిడువజాలనన్ను।
జిన్నాబుచ్చిపోవుట శ్రేయంబే। హాహాహా॥

అర్జు——యెన్నిమార్లు జెప్పామిన్న! నన్నిమాట విడువ
నంచు! నన్నెత్తి యూరక వదరెదవు। సరిసరి లే॥

ఉలూ——ప్రాణేశ్వరా!

అర్జు——చాలుచాలు! భర్తను బిలచినట్లు బిలచు
ట భావ్యంబుగాదు వూరకుండుము-

ఉలూ——నాథా! మీకు నాయందు కోరిక లేకిట్లు
పలుకుచుంటిరిగాని మీచారిత్రిలు విన్ననాటనుండి పతి
వని భావించియుంటి-

అర్జు——శ్రీరామరామా? యెంతదుర్వచనములు
నాకర్ణముల సోకుచున్నవి (అని వ్రేళ్లుంచుకొనును)

ఉలూ——కం॥ యింతులపై నీకితిని।
బంతంబూనంగనీకు పాడియె నాథా।
కాంతుడు గుట్టు లాత్మాంశ్లే।
నొంతుకు వెన్గోయుచునొక్క కోమటులోప్పు

జారా! తీరనిమోహంబున గలయరమ్మని సారెసా
రెకు కోరుచున్న గొలంది గోరెడ్తైనను గనికరంబు లేకపో
యెగదా ప్రాణేశ్వరా!

అర్జు——కం॥ ధరనుమనీషులు వల్కిరి।
పరకాంతలగూడువారు పాతకి యుతులై।
నరకమునొందుదురనుచును।
దరుణీరతికేళికొఱకు గరగరు...॥

అయ్యో! పిశాచినలె నేనెన్ని విధంబుల వదించినను విడువకుంటివిగదే? కాంతా! నిన్నేమనువాడ నా ఖర్మమెట్లున్నదో తెలియదు.

ఉలూ—సఖా! పరకాంతల గూడుట పాతకంబని బండితులు వచించిరి పోనీ యటుల నేగానిమ్ము పరిణయంబుగాని బణతిని నన్నే పురుషుని పత్నిగానియమింతువు? చాలుచాలు!

బేహాగ్ — ఆది — తాళం.

ఉలూ—సందియంబు జెందనేల। సరగునరారా।
, కుందరదన నీకోమలమరయగ।
డెందమాపలేరా। నందనమిదే।
యిందువంశ సింధు। చంద్రబోగ్రవరా॥ సందియ

అజు—యెందుకిట్టులాసింతువు। మందయానరో।
యందనిఫలముల కాసించినతరి। యందునదోర
కున। సుందరినా యందుకోర్కె। పొందుపరచి।
నిందపొంద నియ్యకే ॥యెందు

ఉలూ—కరువుదీరనొక్కసారి। కౌగిలివ్వరా।
[illegible]రమపురుషనీ దరిజేరితిన। వ్వరమరసేయగ।
బరగ్గదురా శరణాగత। నరులనేలు।
బిరుదుగల్గి యులరితో॥ సం॥

అర్జు — తగనిగోర్కె తీర్చుమనుట। మగువ తగునే।
వగలాడిరో మీ వారలు విన్నను। మిగుల పరిహాసింపు డ
గుదురు సుమీ।సగము రాత్రి రూము వేళ తగవులాడ సాగనే॥

వులూ — మనోహరా! పేరు కెక్కిన పికుల పురిపుం
తిరని వింటి నాతో పికికి మాటలాడెద రేలా? అగ్నియు నుంగా
క వర్షించువాడు తనవాడైన దోకడ బంతి నుంచు మను సా
మిత నాకు హాపక మై నీతో సరసంబులాడుకొనుచుండు
దాన. నేనుండ నీకు భయంబేల-

ఉ॥ వాసవి యెందుకిట్లనను,వంతలు వెట్టుట మేలుగాదునీ।
గోసము నే పరిణయాస నోక, కోకిలవాణిని బంపి తెచ్చితిన్।
యాసను దీర్చకే జనెద,వంచును బేరములాడుచుంటివో।
దోసము సంభవించు జుమి, దూరము జూడకు వేగిరింపకన్

పిరియా! నా కామంబు దీర్చక నేగితి వేని గలుషంబు నొందు
ట నిశ్చయంబు గాన నీమనంబు నాలోచింపుము-

(అని నిష్క్రమించును)

అర్జు — (తనలో) ఔరా! నేనెన్ని విధంబుల చెప్పినను యీ
కన్నియ విడువ కున్నయది పోనీ యీసమయంబున బోవుద
మన్నను తోవ దెలియకుండె దైవమా! నేనేమి సేయువాడ-

— హిందుస్తాని తోడి — ఆది తాళం —

వనజనేత్ర వగచరిత్ర। నిను భజించెదన్।
కనకవసన సనకుడాది।మునిమనాహ్లాదా। కారుణ్యం చరా।
వినియు విననియట్లుండ।ఘనమె మురహరా॥ వనజ॥

జననమాది నీదుసేవ నల్పుచుంటిరా। హా నా జాస్య నా।
మునవిపినవదేరదూర మనసకనికరా॥వనజ॥
వారివాహ నీలదేహా కోరియుంటిరా। మా రా సుంద రా।
వేరుచేయతగదు బ్రోవు। వినుధరాధరా॥వనజ॥

సుకాంతివృత్తం—నమోనమో?రమాపతీ క్షమించి దోష మార్పరా॥మురహరా నాము రాలకించి యీసౌధంబు దాటుటకు తెరవెద్దియో తెలియజేయ వేడెద.

(ఉలూచి ప్రవేసించును)

ఉలూ—మానవేంద్రా! నాయున వాలకించి నన్ను మన్నించవుగదా. (అని ముద్దుపెట్టుకొనబోవును)

అర్జ—గీ॥ దగ్గరకురాకు పణతిరో,దవ్వునిలచి।
మాట చెప్పంగవలె.గాని,మోటపశువు।
రీతిమీాదకువచ్చేవు,నీతిలేక।
యింక నిట్టులొనర్చితే,బింకమణతు॥

ఛీ ఛీ! నీతిలేక మీాదకు వచ్చితివేని నాచేతనున్న ఖడ్గంబుచే నీ సిరంబు ద్రెళ్లనేసెద దవ్వునుండుము.

ఉలూ—అవునౌను! పూరిచి పెట్టినను పుట్టివంకే జూచెననుసామిత అలరవిల్తునిగోళికి పలుమరు రమ్మటంచు బల్కుచున్న కోలందీ వలదనుచున్న నిన్ను వలసియుండుట చేత నీతిమాలినదాననే.

బేహాగ్ — ఆది — తాళం.

ఉలూ — మగువలద్భుంచెడి। మగవాడవెరీ।
త్యాగుపడుచుండెనురా। మ।జాగూచేయుసలమా
మరుని। జన్మామూచేయాకనిముష।
మాగలేను రమ్మటన్న। వాగెదవు॥మగు॥

౨జ — చాలుచాలు! బాలరోనా।
జోలినీకేటికి సరిసరి। పోపోవే। చా।
వీలూలేకమూరు। కేళిదేలనొప్పకున్ననన్ను।
లోలానేని౨ నీచుడన్న। లోపమటే॥చాలు॥

ఉలూ — మోసము లేదురా। వాసవినీకొరా।
కాసపడగనేలా। మీ।
దోసకారి బ్రిహ్మనిన్ను। తొయ్యలీగచేయబూని।
మోసపోయి పురుషుని। జేసెనురా॥మగు॥

అజ — ధాతమరచినా। తరుణిరోజాణవు।
హేతువేమి మరువ। నీతిమాలి।
నన్నునీకు। ఖ్యాతిగాదు రమ్మటంచు।
భీతిలేక। రతికై పిలచెదవు॥చాలు॥

ఉలూ —

ఉ॥ గోప్యములేక భామినులు॥గూరిమిపూరుషులన్వరించినా।
మీాప్యముజేరి వేడినద॥మింపగ చేతురె యెట్టివారలు
న్బ్రాహ్యవిమోహులైనతరి॥బాసలు సేయుచు దీనవృత్తిచే
శాప్యము వెట్టుచున్నవిడ॥జాలరుకాంతులు నే నెరుంగుదున్॥

అర్జు — నెలతా! నీ వెన్నియైనను నేర్చినదాన వే-

కం॥ గంగానదితీరంబున।
సంగడి కాడేను నుండ చతురతనన్నీ।
మంగళకరభవనంబున।
యంగన బంధింపచేసి తహాయేమందున్॥

కం॥ యింతటిదానవు గనుకనె।
బంతంబున్ననన్ను సఖుని బాపియు ననుని।
మంతినము జేర్చుకొంటివి।
కాంతలమాయనుజయింప గలుగునెవి కికిన్॥

ఉలూ — కాంతా! యింతులమాయ జయింపరా దు- జయింపగాదని వింతగా బల్కనేటికి? నీసంతసము న్న చోటుకేగుము. నేనంతకంతుబారి కోర్వలేకయుంటినా యేదైనా యొక గరళముమిగింగి యైనను నివారించుకొని యెద. (అని తెరలోనికి నిష్క్రమించును)

అర్జు — (తనలో) కటకటా! చనిపోవునేమోకదా? యీ బాలామణి యిచ్చవచ్చినటు లేలనియ్యకొనకుంటిని ఆయిన ను గొంచెము కవాటము తీసిచూచెద (అని తెరయెత్తును)

జంఝూటి — ఆది — తాళం.

ఉలూ — సరిసరిసరి। యెవ్వడవుర యీనిసి।
సమయమునిటులరు। దెంచితివి।
తరుణుల। మందిరములకును।
బురుషులురా। బరగునే॥సరి॥

నిలునిలు! మావారలతో దెల్పినీ!
బలుగర్వంబును! దొలగింతున్!
లలనలున్న గెలనుకేగ! చులకననుచు! దలచితే॥సరి॥
తగుతగురాసి! మొగము దోంగవలె!
నగుపడుచున్నది చూడగను! సగముగాత్రి!
మగువలకడ నగలుకోయు! తగునురా॥సరి॥

(శ్రీ) రాగం—ఆట—తాళం.

అజ—(భయమునభినయించి) న్యాయముగాదే!
తోయజానేత్రిరో! న్యాయ! నీమొఱనే సేసి,
నపాయములేదే! న్యాయ! ఏమెఱుగని వానిబట్టి!
నీమందిరములోనం బెట్టి! రామా యపవాదూ
యు! భామా మఱిరో చెల్లునే!।న్యాయ॥
పాపామను చూసీమద! నేనాటియుదాలోచక!
కోపాదృష్టి నాపైనిక! జూపక బోవవే॥న్యాయ॥

ఉలూ—అజనా! రక్షించను, శిక్షించను మీ
టి రాజేంద్రులకు చెల్లునుగాని మేడలమధ్య బడియుండెడు
యూడుదానను నేనేమి చేయగలదాన-

అజ—కాంతా! యిట్టిసమయంబున పొలతులను
న్నవాడి పురుషులుండునా? యుండ నేరము.

ఉలూ—

మ॥ సరసీజాతనంబునే నెరుగునన్ సంతోషమూమెన్నగా!
మరిశ్లాఘల జాయబోకుమికని సూత్రిల్ నెవన్ గల్గి కో!

తరుణి న్నే నన నెంత దానగనుకన్ దాటోటు వాక్యంబు లన్
నరిజేసేగుము మేడ వెల్వలకునీ జంఝూటముల్ సాగునే॥

నీ నడవడంతయూ దెలసె. తడవుండిన బెడిదంబైన మర్యాదనంభవించు గాన నుడువులు విడచి యీ ఘడియ యందునే వెడలిపొమ్ము-

అర్జు—

మ॥ తరుణీమాటల కేమిగాని వినుతీ ర్థాదీ క్ష చేబల్కు-వా। క్సరణినామ్రనుమి గొమ్మ యూత్రి నెపమున్ చాలాశ్రి మన్ బొందినీ। కోరకేగాదిటు లేగుదెంచితినినీ కోపంబుచాలించి నే। గురుకారుణ్యము చేత నీమనమునా కుంధారబ్రోవ్యే చెలీ।

వనితా! నేఘనప్రియానవొంది నినుగురించియే కదా? సకలరాజ్యంబులూ దిరుగుచూ వచ్చితి—

బేహాగ్డ—ఆది—తాళం.

ఉలూ—ముదితలనమ్మిన। మోసమటంచున్।
యెదగనుగొంటివి। యేటికిరా యీ।
మదిహీనపువాక్యములను। మరలబల్క-బోకురా।
చెలులను నమ్మగూడదని।పలుమరుబల్కి-యునీ
తెలివిహీనపు। మాటలేల॥ పోపొమ్ము॥

అర్జు—కలికిరోపొమ్మని। బల్కి-నంత నే।
జాలకనబోవగ। జూతునటే నే।
చిలకరాతు బారినిబడి। చిక్కు-లొందుచుంటి నే॥

పణతీ! నిను బడయుటకై యడవులంబడి కడు పిడుము లు పడుచూ విడువని మక్కువచే వచ్చిన నన్ను చిదుముడి పెట్టుట నడవడిగాదు- కించత్తాలోచింపుము-

ఉలూ——కం॥ మక్కువగలదనియూరకె।
పెక్కులువల్కంగనేల, బేలనె నేనీ
టక్కరివేషము విరటుని
చక్కనిజనుగాని యుచట, సాగదువిజయా॥

అర్జు——

చ॥ నెంతలువల్కువాక్యముల, నేరముకించతు లేదుపూరుషా
వళిపెదవెత్తదోషమగు, వారలు సేసిన బుణ్యమేమిటో।
తెలియదు రెండుజాతులస, తీనివహంబెఘనంబుచూడనీ
యిలననిదోచు నామదికి, నెంతవిచిత్రమొకాలవైఖరుల్

అంగనా! గంగానదియొడ్డునున్న నన్ను భంగపుచ్చి నీవంగ డికత్తెచే దెప్పించి యంగజకేళికి రమ్మనుట నేరము లేదుగాని వెరచుచూ వెరచుచూ కొంచము తలుపు తెరచుట దోషమా? అంతమాత్రంబున చోరుడను,జారుడను, కూ్రరుడను, వేషధారుడనున్నా? కాంతా! యెంతో వింతగానున్నది-

ఉలూ——సీ॥ చోరుడన్నంతనే, జారచురమననేల
పాలుము్రచ్చిలడెనీ, భావమరిది।
జారుండవననహం, కారంబురానేల
నసురనుగూడదే, యగ్రజుండు।

కౄరుండవన్నంత • కోపంబునీ కేల
కలుషుండుగాదె • నీకర్ణుడన్న!
వేషధారుడవన్న • రోషంబుపడనేల
వినుబృహన్నలరూపు • గొనవె నీవు!
గీ॥ వాసుదేవాదినీబంధు • వర్గమునకు
కలుగుగుణములే కలవన్న • గరిత మేల
హితవు లేనట్టి దినములు • నెంతమంచి
భాషణములైన దప్పగా • ఫల్గుణుండ॥
అర్జు—అట్లు కాదుకాదు!
సీ॥ అతివనామాయవా • క్యములలోబడి నెన్న
మాయవేషుడనన్న • మంచిదేను!
సుగుణి నీ హృదయంబు • నూరగానిడిమీద
చోరుండనన్నను • శోభనంబె!
కలికి నీకుచములు • నలివెట్టగానిచ్చి
కౄరుండనన్నను • గుణము మేనె!
మదన కేళికినన్ను • మన్నించి తరువాత
జారుండవన్నను • సమ్మతంబె!
గీ॥ గాని నిష్ఠేత్కారంబుగా • లేనిపోని
హీనసంభాషణలు సేయ • నేలనీవు!
మేడ చేరితినని దూల • నాడబోకు
దంపుగత్తెకునియ్యింట • నుండబోను॥

కలికీ! నీపలుకులు కర్ణంబులకు ములుకులై నాటుచున్నను చిలక గోరుశారిని బడుటచే చులకనై దోచుచున్నవి.

ఉలూ—కిరీటీ! యేమి యాశ్చర్యము!

క॥ పగకాంతుల నను గూడిన।
నరకంబని హృదయమందు నాటిన గుణముల
మరు బారిపడుదువే నను।
వెగపించుటగాని నిజమె వెర్రివె పార్థా॥

అర్జు-

మ॥ కలికీ నెయ్యపు మాటలింక ననకో కన్ గవ్వ విల్లాకలి తూపుల బారిన్ బడ కోర్చియుం గోకిల మిగులన్ బుగాల్భాళిపై నామది గ్గలకో కెక్కన్ సఫలంబు చేసినను సాంగంబోల వేరిత్తు మాటలనే మున్నది యెందుకింక నలను దంటాల్వాటిందో కోమలీ॥

ఉలూ—(నవ్వుచూ) అవునౌను! యెన్ని కంతులు గోసినను తన కంతియంత నొప్పి లేదను సామితనున్నది. నిన్ను నే బ్రతిమాలించిన నీమది చిన్నమంతైన గరగదా- అప్పుడు నాకును యింతకష్టంబుగానున్నది-

అర్జు—కలికీ! యేమిటో వక్కాణించెదవుగాని నాకు గ్రాహ్యంబు లేదు-

సీ॥ మరుకేళి దేలరమ్మను వాక్యము దక్క
నేరువాక్యంబుల విననుచెవులు।

మిగుల మనోహరం • బగు నీదురూపము
కన్గొంటిగాక నిక నేమి • గనవుకనులు।
మధురమైనట్టిని • య్యధరమ్ము క్కొటిగాక
కబళింపదేవంట • కములనోరు।
బింక మానీకుచ • పంకజంబులగాక
పాణిద్వయము దేని • బట్టబోదు।

గీ॥ యిట్టి నాతోడ నీమది • గట్టిపరచి
బలుకుచున్నట్టిపలుకుల • దలచిచూడ।
బధిరున కుశంఖమూదిన • బగిదిగాదె
భామచాలించు నీదుసం • భాషణముల॥

ఉలూ—కిరీటీ! నీవంత యస్వాధీనేంద్రియుండవయ్యెంటివా?

కం॥ మాటల తేటలు తేనెల
సాటియు మధుమక్షికాళి • నవహ్యాయమునీ
తోటిక భాషింపగనా
కేటికినీ వలయుచోటి • కేగుము విజయా॥

అర్జు—కోమ్మా! మాటిమాటికీ పొమ్మనే బల్కుచుంటివే

బేహాగ్గు—ఆది—తాళం.

1 కాంతా నినునే గూడకుంటినా। గాల్పనయీదేహం
బహూహా। గాల్పన యీదేహం।
బింత్రి నీకుచ బంతులానిటు। పంత మూనకియ్యవే॥

2 మక్కువదీరా చెక్కు చురుక్కున। నొక్కనియ్యి
భామా। చరాలున। నొక్కనియ్యి భామా।
గ్రొక్కనియుమ మార్వజాల।ఛిక్కులానొందించకే॥

3 కలకటచాలా భ్రాంతినుంటి నన్నేటులబ్రోచెదవో
చెలీ।నన్నేటులబ్రోచె దావో।
కుటిలుడైన। గుసుమశరుడు। పటిమజూపుచుండెనే॥

4 పోని యావలకేగుడమన్నను। మానస మొప్పదుగా
సతీ!।నా మానసమొప్పదుగా
ప్రాణమైన। ప్రాయుదూనిను। చానవిడువజాలనే॥

5 కొమ్మానిన్నే నమ్మియుంటినే। గోపమువచ్చినను।
మనోహారి కోపము వచ్చినను।
బొమ్మటన్న। బోన్మరతికి। సమ్మతించి బ్రోవవే॥

సతీ! నేబ్రతుకుట హితమైన నా కుతుకంబుదీర్చుము-లేనిచో నీ కోపంబు నే నెరవేర్చుకొమ్ము.

(అని తల వాల్చును.)

కం॥ హృదయేశ యూరకేనిను।
బెదరించిన నేమిగల్గు॥భీతేలను నే
నిదిమొదలు నీదుసొమ్మును
మదిగల్గిన యట్లొనర్చు॥మారవనింకన్॥

వాసవీ! నీకోసరమింత ప్రియాసపడి నీ ప్రాణంబు

లు పోవుట చూచుదాననా? నేను నియ్యధీనంబు నీ సమ్మా నప్పానటులుం జేసుకొనుము- (అని కౌగలించు కొనును)

అర్జు—(గడ్డము పట్టి ముద్దుపెట్టుకొని)

సా॥ కాంతా నేటికి నాకులో ర్కె కొనసాగన్ బ్రహ్మాద్యనుం గుల। స్వాంతంబుల్గను గంగ చేసి మనలన్ సంప్రీతిం గల్పె నే। నెంతో ధన్యుడనే మదీయవిభవం బేమంచు దెల్పన్ ఛ। చింతాసాగరమీది యొక్కబడితిం జేలో ముదంబాగ

సుందరీ! యపరిమిత వైభవంబున మనకు నైనా కంబా నిచ్చుకొందము- గాంధర్వవివాహంబుగా నిప్పుడు నంగులీకంబుల మార్చుకొందమిటు దెమ్ము. యిదిగో కొమ్ము

(అని యుంగరంబులు మార్చుకొని)

కోమలీ! యదుగో కుక్కుట ధ్వనులు వినబడుచున్నవి. జాగుచేసిన బాగులేదు- వేగమే క్రీడాగృహంబున కేగుదముగమ్ము- (అని చెయ్యిబట్టుకులాగును.)

(నిష్క్రమించుచున్నారు.)

సంపూర్ణము

11011